

У Горішівцях відкрили пам'ятник Т. Шевченку (читайте стор. 9)

Випробування законом: мовний складник освіти України

Павло ГРИЦЕНКО,
директор Інституту української мови
НАНУ

Право людини невід'ємне від її обов'язків, насамперед щодо дотримання законів, зокрема й у сфері мовокоористування. Якщо закони, що регулюють економічні відносини між громадянами і громадянами й різноманітними корпораціями, державою приймаються як невідворотність (навіть попри їхнє спрямування проти громадян, економічну й політичну недоцільність!), викликаючи короткочасові дискусії, то питання мови залишаються в центрі уваги надовго. І це закономірно з огляду на роль мови в житті кожної людини і суспільства загалом: для кожної особистості мова є засобом її належності до свого соціуму; формою-оболонкою мислення й пізнання світу; носієм національного ментального коду. Водночас мовні пріоритети особистості вказують її політичні орієнтири, прихильність до одних і неприйняття інших ідей і шляхів розвитку держави.

В Україні питання мовного будівництва обтяжене тривалою попередньою бездержавністю українців, необхідністю виборювати бодай мінімальні права на реальне існування й поширення української мови. Безроздільне домінування російської мови в Україні викривило національний хребет українців настільки, що прямою рисою — **природна риса людини!** — оцінюється як прояв мужності чи героїчного чину. Подолання глибоких наслідків корозії національної свідомості, століттями упосліджуваної й витравлюваної, подолання наслідків тектонічного розламу змалоросійшених душ багатьох наших співвітчизників забере багато часу й зусиль. Та цьому рухові до очищення немає альтернативи: Україна на наших очах поступово стає суспіль-

Тривала підготовка Закону України "Про освіту" та його бурхливий розгляд 5 вересня 2017 року на засіданні Верховної Ради України виразно окреслили глибинні рифи на шляху оновлення нашої Держави, набуття нею справжньої, немітованої самостійності. Небугафорність будь-якої держави значною мірою забезпечує й символізує перед усім світом наявність чіткої ідеології мовного буття суспільства: це насамперед визначеність у Конституції, наявність законів, які регулюють мовні відносини сьогодні й закладають їх стабільність і непорушність у майбутньому. Знаючи правила мовного життя в країні, громадянин їх або приймає й дотримується, або обирає для свого проживання ту країну, яка максимально відповідає його прагненням, бажанням не лише в економічній, а й у гуманітарній сфері. Це право кожного громадянина. На щастя, поняття "залізна куртина", що стримувала вибір місця проживання людини, сьогодні вже стало маркером історичного минулого.

ством небайдужих до своєї мови, історичного минулого, національної пам'яті. На цьому шляху даються взнаки і вериги минулого, і неукраїнські інтереси економічних груп, кланів із їхньою політичною обслугою; забуває шурхотнява знебарвлених і беззмістовних слів політичного і "патріотичного" лексику, що нерідко важко дібрати слова, не замурзані і не збеззечені політтехнологами, зі збереженим правильним змістом.

Цей рух незворотний, адже мета — побудова демократичної й потужної України!

Один із важливих шляхів творення нової держави — українськомовна й українськоцентрична освіта молоді, яка буде здатна до свідомого державобудування в нових геополітичних умовах. Закон про освіту не тільки визначає форми й дидактичні прийоми, тривалість навчання, очікувані зміни обсягів винагороди праці педагогів, а насамперед моделює майбутнє України. Від змісту закону залежить, зокрема, шлях розв'язання мовного питання в Державі.

Констатуємо, що молодь демонструє сприйняття ідей мовної трансформації України, набуття нашою державою виразного українськомовного обличчя.

Варто нагадати, що ще 2012 року, коли влада зрадила свій народ і нав'язала прокремлівський закон Ківалова—Колесніченка, молодь виявила і політичну національну зрілість, і здатність жертвовати на повноформатне удержавлення української мови, і креативність та винахідливість щодо використання ефективних форм роботи. Приємно було чути слова заслуженої високої оцінки чину молодих! Сьогодні триває формування активного національно свідомого покоління — модерного, технічно й технологічно динамічного, без обтяжень народництвом, яке, попри те, що відіграло свого часу ключову роль у самозбереженні нації впродовж століть її цілеспрямованого винародовлення, не має в сучасних умовах вітальної сили, еластичності й динамізму. Українська молодь відкрита до зовнішнього світу, проте не вражена байдужістю до національних скрижалей, своєї мови й культури. Це, на щастя, типова ситуація, хоча це намагаються замовчувати і ЗМІ, і соціологічні опитування-одноденки, тиражуючи натомість різноманітні прояви зворотного, смакуючи їхню жовтизну...

Закінчення на стор. 2

УЧНІВ НЕ ПОЧУЛИ...

3

А В ХРАМІ ПРАВИТЬ ХТО?

6-7

ГІСТЬ "СП" ОЛЕНА ЛОДЗИНСЬКА

8

КНИЖКА — ЦЕ ЗАВЖДИ ПРОВОКАЦІЯ

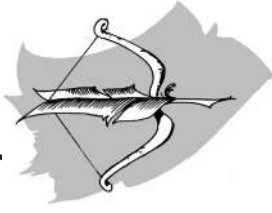

12

РОДИННІ РЕЦЕПТИ

14

Шановний пане Президенте України!
Над майбутнім України **НАВИСЛА ЗАГРОЗА!** 5 вересня Верховна Рада України ухвалила Закон про освіту. Сьома стаття цього закону стосується мови освіти. У цій статті змодельовано розвиток мовної ситуації держави на майбутнє. Стаття сформульована в такий спосіб, що, по-перше, суперечить Конституції України та рішенням Конституційного суду України №10-рп/99 від 14 грудня 1999 року, а, по-друге, не відповідає устремлінням побудови сильною незалежною українською держави. Зокрема сьома стаття Закону про освіту суперечить частині другій ст. 10 Конституції України, в якій зазначено, що держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України, та рішенням Конституційного Суду України: “... у навчальному процесі, мовою навчання в дошкільних, загальних середніх, професійно-технічних та вищих державних і комунальних навчальних закладах України є українська мова. У державних і комунальних навчальних закладах поряд з державною мовою відповідно до положень Конституції України, зокрема частини п'ятої ст. 53, та законів України, в навчальному процесі можуть застосовуватися та вивчатися мови національних меншин”.

Через недостатнє охоплення національних меншин навчанням державною українською мовою відбувається формування **національних гетто** в Україні, далеких від українського державотворення.

Звертаємо Вашу увагу, що спроба за допомогою зазначеного Закону повноформатно удержавити українську мову на теренах проживання національних меншин викликає негативну реакцію урядів Румунії та Угорщини, що є формою тиску і неприкритого втручання у внутрішні справи України.

Допоки ми будемо готувати кадри для іноземних держав за рахунок податків українських громадян?! Підписання Закону про освіту з таким формулюванням сьомої статті не можливе в принципі. Просимо Вас накласти вето, щоб привести у відповідність із рішенням Конституційного Суду України.

Учасники круглого столу “**Законодавче забезпечення статусу української мови та мовних прав національних меншин як фактор державотворення і національної безпеки**”.

Павло Гриценко, директор Інституту української мови НАНУ;

Любов Голота, письменниця, лауреат Національної премії ім. Т. Г. Шевченка;

Віктор Шишкін, суддя Конституційного Суду України (у відставці);

Лариса Ніцой, письменниця, член координаційної ради із застосування української мови у всіх сферах життя;

Дмитро Понамарчук, президент Фонду вільних журналістів ім. В. Чорновола;

Кристина Головачова, очільниця відділу з питань захисту прав етнічних українців Української Етнічної Громади;

Андрій Лібич, заступник начальника штабу 8-го окремого батальйону Української Добровольчої Армії;

Олена Розвадовська, правозахисниця;

Микола Гриценко, письменник, заслужений діяч мистецтв України;

Ростислав Мартинюк, громадський діяч;

Олександр Аронець, громадський діяч

08.09.2017,
м. Київ, вул. Банкова 6-8.

Головна рада одногослоно проголосувала за те, щоб *провести Х з'їзд ВУТ “Просвіта” наприкінці поточного року, 18 листопада*. Норму представництва від кожного обласного і міських (Київського, Севастопольського) об'єднань встановлено в кількості десяти делегатів. Цю пропозицію внесла Катерина Сичик з рівненської “Просвіти”, хоча були й інші пропозиції — по 5 делегатів. Мотивом невеликої кількості делегатів була небачена до сьогодні фінансова скрута. І ще напередодні славного ювілею — 150-річчя Товариства! Тож керівництво всіх об'єднань постало перед серйозною проблемою. Але рішення ухвалено і треба шукати можливості його вирішення. Крім цього сесія проголосувала за розширення свого складу. До Ради кооптовано координатора творчих спілок Євгена Шевченка і співголови ГО “Українська Альтернатива” Миколу Голомшчу.

Особливу увагу просвітяни приділили розгляду ситуації з ухваленням закону про українську мову. Антиукраїнські сили, зокрема опоблок у Верховній Раді, користуючись невизначеністю і нерішучістю Президента і його політичної сили, роблять усе можливе, аби дискредитувати його. Щодо Закону про освіту, то “Просвіта” стоїть на позиції: навчання мусить бути державною мовою.

Інші питання порядку денного стосувалися моральних заохочень — всеукраїнських премій, які на тлі фінансових проблем, нинішньої гуманітарної політики влади і війни на сході набувають в очах українського суспільства особливо великого значення.

Як відомо, Товариство “Просвіта” ім. Тараса Шевченка, Громадське об'єднання “Українська Альтернатива” і національні творчі спілки України виступили з ініціативою заснування Народної премії ім. Тараса Шевченка.

Закінчення. Початок на стор. 1

Закон про освіту закладає ґрунт для подолання того негативного, абсурдного у своїй засаді стану, коли значну частину молоді вдалося ізолювати від української мови, відтак — від українського ментального поля. Викладання української мови, а з нею — й української історії, культури, у багатьох школах або зведено до імітації, або покладене на ґрунт антиукраїнськості. Це реалізується під прикриттям специфіки освіти у школах національних меншин. Перекручуючи міжнародні засади навчання в таких школах *не за рахунок вивчення державної мови і вимогу Конституції України про обов'язкове поширення української мови як державної в усіх сферах громадського спілкування на всій території України*, оборонці антиукраїнської позиції намагалися законсервувати ситуацію, коли знання української мови не є обов'язковим, коли вивчення всіх предметів, окрім української мови, ведеться мовою національних меншин або російською мовою. Наслідки такої діяльності самоочевидні: незнання української мови навіть у скромних обсягах, необхідних для складання тестів із зовнішнього незалежного оцінювання, неможливість — насамперед через мовну неготовність — вступу на навчання до українських університетів. Зрозуміло, що це неприпустима ситуація, коли свідомо прокладають

Відбулася Головна рада

Напередодні чергового, Х з'їзду Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Тараса Шевченка відбулася сесія Головної ради — найвищого органу Товариства в період між з'їздами. У її роботі взяли участь 42 члени ради — 14 голів обласних і Київського міського об'єднань, 28 представників творчої інтелігенції, науковці, письменники, громадські діячі, а також члени контрольно-ревізійної інспекції. На порядку денному стояло головне питання — скликання, згідно зі статутними положеннями, наступного з'їзду нашої громадської організації.

Головним критерієм у визначенні лауреатів є вагома праця в утвердженні української державності. Цьогоріч її присвоєно Катерині Мотрич, відомій письменниці, авторці талановитих публіцистичних виступів, зокрема опублікованих і в тижневику “Слово Просвіти”. Їй вручили відповідний диплом і грошовий еквівалент премії. Запропоновано було також розширити кількість номінацій премії до двох: крім літератури — за досягнення в царині народного мистецтва. Для підняття престижу премії і об'єктивності в оцінці переможців сесія підтримала пропозицію голови Товариства Павла Мовчана додатково обрати до складу журі з присудження Народної премії відомих діячів культури і мистецтва: Івана Драча, Миколу Жулинського, Георгія Філіпчука, Миколу Кульчинського.

Жвава і гаряча дискусія розгорілася між членами Головної ради, коли мова зайшла про великий просвітянський проект — низку національно-патріотичних фільмів з історії України, її еліти. Хоч як сумно це визнавати, але держава недостатньо, м'яко кажучи, дбає про український кінематограф. “Вона підтримує фільми на кшталт “Моя бабушка Фанні Каплан”, — говорив Дмитро Ломачук, відомий кінорежисер і журналіст, — і байдуже ставиться до справді національних героїв України, які самовіддано захищали інтереси нашої дер-

жави, вписавши в її історію зразки безприкладного патріотизму”. Товариство “Просвіта” на власні мізерні кошти уже відзняло кілька фільмів, які так і залишаються поза увагою Держкомагентства України з питань кінематографії. На черзі — фільми про знаних і незнаних національних героїв часів Української революції 1917—1920 рр. і другої російсько-української війни, зокрема про Петра Болбочана, командувача українських військ, який не програв жодної битви з ворогом, звільняв Крим від окупантів і т. ін. Чомусь такі особистості, на житті і діяльності яких можна виховувати нинішнє і наступні покоління, не цікавлять владу. Тому сесія доручила кільком членам Ради на чолі з головою “Просвіти” Павлом Мовчаном зустрітися з Пилипом Ілленком, головою Держкомагентства України з питань кінематографії.

Ми стоїмо на порозі іншої ювілейної дати — 30-річчя з часу заснування Народного руху України. Багато учасників вікопомних подій — виборювання незалежності України кінця 1980-х — уже відійшли у вічність. “Незважаючи на те, — говорив голова Житомирського обласного об'єднання “Просвіти” Святослав Васильчук, — що рухівці першими піднялися на боротьбу з московською імперією, держава досі гідно не оцінила їхні заслуги”. Звичайно, найбільша нагорода для кожного з нас —

незалежна і могутня Україна. Але є й менші, моральні заохочення, які не варто ігнорувати, якщо ми широко цінуємо кожного учасника національного руху. Держава починається там, де дбають і не забувають подвижництва своїх громадян.

В Україні приступили до видання багатотомної енциклопедії незалежної України. Долучитися до збереження історичної пам'яті, висвітлення ролі “Просвіти” в національно-визвольному русі й відродженні української держави, говорили учасники сесії, можуть наші науковці-просвітяни, ставши авторами статей до енциклопедії.

Іван Драч вніс пропозицію створити Організаційний комітет для гідного відзначення 30-річчя Руху.

Було також порушено питання про Суспільне мовлення, де з обранням головою Зураба Аласанії почалася руйнація українського інформаційного простору. Сесія доручила голові Товариства П. Мовчану, Д. Ломачуку, Г. Філіпчуку і К. Стеценку зустрітися з керівництвом Суспільного мовлення, а Головна рада мусить звернутися з відповідними листами до Президента, Верховної Ради і Уряду.

Два останні питання сесії Головної ради про заснування просвітянських премій: імені Героїв Небесної Сотні — за участю Міністерства оборони і Збройних сил України, і Сергія Єфремова за кращу публіцистику — за участю газети “Рада” і Національної спілки журналістів України — отримали належну підтримку.

За результатами роботи сесії і розглянутих питань порядку денного Головна рада ухвалила відповідні ухвали.

Власн. інф.

Випробування законом: мовний складник освіти України

шлях до формування *національних гетто*, формування анклав, далеких від інтересів Української Держави, відтак — готових до зміни і громадянства, і міждержавних кордонів. У збереженні й поглибленні такого стану зацікавлені ті внутрішні сили, які є виконавцями ідеології сепаратизації України (хоча й називають це федералізацією) й прагнуть полегшити розподіл нашої держави між сусідніми державами, які мріють про перекошування кордонів за лекалами великих: відродження Великої Росії, Великої Румунії, Великої Угорщини. Адже вигідно за рахунок громадян України отримувати підготовлену робочу силу, якою можна маніпулювати як безправним ресурсом; вигідно тримати в напрузі непокірну Україну, загрожуючи їй новим Донбасом, якщо не виконуватиме програму мадяризації чи румунізації за вказівками і в обсягах, визначеними іззовні, не кажучи вже про традиційну русифікацію; вигідно домінувати, а не співпрацювати на паритетних засадах.

Тиск на Україну за формулювання мовної статті Закону про освіту був передбачуваний. Недопущення її в такому вигляді лобювали деякі експерти, депутати, що не приховували своїх неукра-

їнських орієнтирів, ба більше, — і своєї залежності від позаукраїнських центрів впливу (не лише ідеологічного). Прогнозованою в цьому контексті виявилася і негативна реакція урядовців Румунії та Угорщини, що набрала форми неприхованих тиску і втручання у внутрішні справи України. Погрози на кшталт “*угорські дипломати не підтримуватимуть жодної української ініціативи у міжнародних організаціях, Угорщина не підтримуватиме важливих для України рішень*” спрямовані на збереження ізоляції України, на фрагментацію цілісної країни, що має підготувати перегляд державних кордонів України.

За цих далеко не сприятливих умов Україна має зберігати визначений курс — будувати свою незалежну державу, використовуючи досвід інших народів, спираючись на толерантність і розуміння наших устремлінь найближчими сусідами. Коли ж діалог із сусідами набуває неналежної тональності, коли проглядаються інші плани, далекі від спільної побудови простору стабільності й процвітання, коли амбіції втраченої минулої величі важать більше за людські життя, тоді доводиться особливо дбати

про точність і ясність нашої позиції. А позиція України в мовному питанні віддавна чітко окреслена: вона закріплена в Конституції України, зв'язана з міжнародними пактами й рекомендаціями: в Україні одна державна мова — українська; її зобов'язаний знати і застосовувати кожен громадянин України; водночас держава підтримує вивчення і збереження мов національних меншин, толерує діяльність національних культурних товариств, які так само мають за мету збереження національної самоідентичності. Роз'яснення до Конституції, дане Конституційним Судом України, визначає мовою освіти українську мову. Така позиція оприятнена і в законі про освіту. Цей закон має стати для українського суспільства не декларацією намірів, а дієвим імперативом.

Сьогодні “Закон про освіту”, зокрема його мовний складник, — це лакмус на виявлення зрілості й мудрості нашого суспільства та його очільників у здійсненні послідовної політики творення міцної незалежної України на засадах збереження національних, демократичних і гуманістичних цінностей.

Павло ГРИЦЕНКО

Останній акт драми?..

Можливо, ця стаття про довготривалий конфлікт навколо українськомовної школи № 1 у прифронтовій Костянтинівці Донецької області теж буде останньою. Перебіг запеклої боротьби батьків-активістів із консервативною, жорстоко-безжальною бюрократичною освітянською та чиновницькою машиною тижневик “Слово Просвіти” висвітлював майже два (!) роки. Інформаційна підтримка була дуже важливою для активістів: з такого високого рівня українське суспільство інформували про особливу “гібридну війну” в освіті на сході України. Місцеві російськомовні ЗМІ з різних причин покірно стали на бік управління освіти і протягом тривалого часу не надрукували жодного рядка не те що на захист українськомовної школи, яку влада нещадно нищила, а навіть не ознайомили громаду з альтернативною точкою зору. Костянтинівці чули або відверту брехню чиновників, або читали про перекручені до невпізнання події. У такій затхлій інформаційній атмосфері точилася боротьба за школу. Навіть дивно, що без належної підтримки активісти змогли досить довго воювати з чиновниками, розуміючи, що школу захищати більше ніхто не буде.

Емілія ФРОЛОВА,
член НСЖУ,
член ВУТ “Просвіта”
ім. Т. Шевченка

На жаль, навіть коли за допомогою “Слова Просвіти” до конфлікту була прикута увага громадських активістів, насамперед із Західної України, освітянська бюрократія стояла непохитно, на чиновників не вплинули заклики знаних людей, які вимагали негайно втрутитися в конфліктну ситуацію та підтримати школу, не дали офіційної відповіді на жодну публікацію в газеті. Перш ніж перейти до розповіді про останній акт цієї драми — декілька загальних висновків.

Перший. Чиновники Міністерства освіти і науки України під керівництвом Лілії Гриневиц, Департаменту освіти і науки Донецької ОВЦА, який очолює Надія Оксенчук, влади Костянтинівки (міський голова Сергій Давидов), місцевого управління освіти (начальник Ольга Барабаш) — ось хто доклав зусилля для того, щоб школа постійно перебувала у колі проблем. Неймовірно, але НІХТО з чиновників названих установ не спробував розібратися у вибоках та причинах конфлікту, допомогти сторонам знайти компроміс та порозуміння. Високі київські інстанції лише імітували таку діяльність, а фактично, як свідчать події, дали карт-бланш обласній та місцевій владі на розправу з “бунтарями”. Міжвідомча комісія, в складі якої були спеціалісти МОНУ та Державної інспекції навчальних закладів України, що торік приїздила до Костянтинівки для начебто вивчення конфлікту навколо школи, взагалі “загубила” документи опонентів начальника управління освіти Ольги Барабаш, де йшлося про її “професійну” діяльність.

Чиновники, захищаючи честь освітянського мундира, вперто не бачили очевидного: в Костянтинівці обрали курс на ліквідацію ЗОШ №1, а в її приміщенні хотіли завести гімназію, на той момент російськомовну. І це в прифронтовому місті, де кожна українськомовна школа, кожен українськомовний клас на вагу золота.

Ініціатором цинічної ідеї була О. Барабаш, яка неправдами, шантажем, тиском, маніпуляціями, умисним гальмуванням проєктів щодо ремонту школи, фальшуванням акту підготовки ЗОШ

№ 1 до навчального року, введенням в оману міськвиконкому робила все, щоб реалізувати свій ганебний план. Зараз активістам влада закидає таке: мовляв, вони “загналися” в боротьбу з головною освітянкою міста. Немало батьків справді вважають Ольгу Вікторівну “вбивцею” школи і для цього у них є підстави: чиновники від освіти за два роки не запропонували батькам нічого конструктивного, альтернативного, наполягали тільки на сумнівному злитті навчального закладу з гімназією, що означало фактичне знищення ЗОШ № 1. Інших варіантів вирішення проблеми так званої оптимізації ніхто в області та місті не розглядав.

Друге. Про конфлікт навколо школи знали в АП, КМУ, СБУ, але держслужбовці, маючи відповідні важелі впливу, не спро-

бували розв’язати вузол проблеми, який з кожним місяцем затягувався дедалі сильніше. І все віддали на розсуд освітян, а це був глухий кут.

Третє. Події навколо школи продемонстрували вади не тільки державних установ, пронизаних байдужістю, а й слабкість суспільства, брак власної гідності у багатьох людей. Прикро, але далеко не у всіх вистачило сміливості відстоювати свої права, не піддаватися на їхні пустопорожні обіцянки. А ще бути разом, стояти один за одного, щоб сильніші духом могли підтримати слабкіших. І в вирішальний момент, коли треба було батькам і вчителям встояти перед нахабним тиском чиновників (2—3 дні, не більше, і місцева влада, скоріш за все, повернулася би до перегляду свого рішення), цих якостей багатьом забракувало. А коли добро відступає — зло наступає та перемагає.

Тепер про події останніх днів...

Один із батьків-активістів 1 вересня звернувся з позовом до

суду, в якому поставив під сумнів рішення Костянтинівського міськвиконкому від 16 серпня і наказ начальника управління освіти О. Барабаш від 18 серпня про переведення учнів ЗОШ № 1 до ЗОШ № 3. Позов прийнятий до розгляду, про що свідчить відповідний документ. 3 вересня головну освітянку міста поінформували про наявність позову. На ранок 4 вересня, коли вчителі першої школи запевнили позивача, що вони батьків не підведуть і залишаться в школі разом з дітьми, управлінню освіти надано пакет документів щодо звернення до суду.

Мабуть, позов, а особливо те, що школа почала навчальний процес у рідних стінах, а не в ЗОШ № 3, як того вимагали владні освітяни, стали холодним душем для обласної та міської влади, яка не звикла дослухатися до голосу громади. Події розгорталися стрімко. Через 10-15 хвилин після отримання від батьків документів до школи прибула О. Барабаш. В наступальній манері почала погрожувати і батькам, і вчителям. Правда, батьки дали чиновниці справжній “бій”!

Це було початком гарячих подій. До місцевого “Білого дому” на килим терміново “запросили” директора школи Олександра Мережка, з яким поїхало декілька батьків. Там їх у традиційній хамській манері почав “обробляти”, погрожуючи всілякими карами, секретар міської ради Юрій Разумний. Після “теплої” бесіди директора та батьків зустріла в міськвиконкомі Н. Оксенчук, яка завжди крізь пальці дивилася на все, що робила зі школою О. Барабаш. Побачивши директора, знаючи, що навчальний процес розпочався в ЗОШ № 1, а не в ЗОШ № 3, вона не стримувалася. За словами О. Мережка, Надія Володимирівна на підвишених тонах заявила, що зробить усе від неї залежне, аби він не зміг знайти собі роботу в Костянтинівці, що вчителі не отримають зарплатню за день, відпрацьований в першій школі, що всі будуть... звільнені.

Можна уявити, як черговий скандал в освіті Костянтинівки пролунав би на всю Україну, якби

О. Барабаш за підтримки Н. Оксенчук справді звільнила всіх педагогів школи. І за яким законом це мали здійснювати? І хто б таке дозволив? Але коліна вчителів ще більше затремтіли. Протягом дня більшість із них неодноразово змінювали свою думку: то вони залишаються в своїй школі, то йдуть у прийми до чужої. Спостерігати це було вкрай неприємно.

А потім настав найчорніший день у новітній історії школи — 5 вересня 2017 р. Педагоги, зрадивши рідній школі, собі, батькам, не дочекавшись рішення суду, повели учнів до іншого навчального закладу. І це після того, як батьки тричі за останні місяці на загальношкільних зборах висловили свою незгоду з планами влади, про ще є відповідні заяви та протоколи. Педагоги з цим погодилися, навіть відповідного листа до управління освіти написали — і несподівано такий кульбіт. Вони раптово “забули”, що є письмові заяви кожної сім’ї про незгоду перевести дітей до ЗОШ № 3, а письмових заяв про згоду немає. Та подібні “тонкощі” їх уже не хвилювали.

Про це важко писати, ще важче було бачити. Очевидці свідчать: деякі діти плакали не тільки коли залишали рідну школу, а й увесь час, поки йшли до чужої. Плакали працівники школи, які проводжали їх. Тільки серця вчителів, що прямували до третьої школи, не сприймали дитячих сліз. Може, вони мріяли, що представники влади зустрінуть їх на новому місці з короваєм? Правда, коровай того дня не було, скоріш за все, зачерствів, його готувалися вручити “переселенцям” 4 вересня.

Подивімося правді в очі. Педагоги, повівши дітей до чужої школи, думали не про них, а насамперед про себе, свої пільги, надбавки, зарплатню, пенсії, боячись усе це втратити. А майбутнє учнів, їхнє самопочуття, стрес, який вони пережили, то — пусте. Емоції та сльози дітей руками не відчуєш, вони ж не шелестять, як гроші, що для вчителів виявилися більш значущими, ніж навіть власні честь та гідність.

Але в батьків-активістів живе надія, що справедливість дістане всіх, хто протягом двох років був причетним до переслідування ЗОШ № 1. І вони відповідатимуть за кожну сльозинку учнів

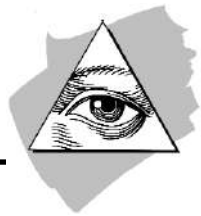
першої школи. Відповідатимуть хоча б перед судом Божим.

Багато учнів розуміють: попри на обіцянки обласної та місцевої влади, деякі з них сюди вже не повернуться. Не для того їх звідси вперто виштовхували, щоб потім у повному складі повернути. Після ремонту в школу з великою помпою освітянські чиновники заведуть гімназію, здійснять свою мрію. Тільки сліпий не бачить очевидного: обласна та місцева влада, імідж якої постраждав через цей конфлікт, вирішила, нарешті, покарати “бунтарський” навчальний заклад. Щоб інші не пішли таким же шляхом і не чинили опору чиновникам.

Шкода, що дітям дали такий ганебний життєвий урок. Дивлячись на події навколо рідної школи, вони засвоїли, що можна, не соромлячись, зраджувати моральним принципам, своїм обіцянкам, своєму слову, колективним заявам, принижуватися та плазувати перед можновладцями. Чого ще навчать такі “педагоги” дітей? І тут уже ніякі шкільні стіни, свої або чужі, не допоможуть.

Та не всі батьки поступилися принципами. Побачивши поведінку “сильних духом” педагогів, вони не захотіли залишати своїх дітей під такою “опікою” і перевели їх до інших навчальних закладів. На жаль, дехто не потрапив до українськомовних класів, бо вони є не в кожній школі, але кого з освітян турбують такі “деталі”? Хтось перевів дітей до районної школи, де вчиться багато дітей з... міста, яких туди возять автобусами. І те, що батьки віддають перевагу сільській школі, а не міським навчальним закладам, Костянтинівське управління освіти чомусь не хвилює. Ось так у Донбасі розправляються з українськомовною школою, ставлять перепони учням, які хочуть навчатися державною мовою та мати вчителів-патріотів. Боляче навіть думати про те, що дітей примушують отримувати знання мовою агресора.

А першу школу в спішному порядку розтягують по шматках, забирають до інших шкіл комп’ютери, холодильну камеру... Мабуть, для того, щоб, якщо суд і визнає правоту батьків-активістів, то освітяни-чиновники розведуть руками: мовляв, чи варто в таку школу повертати дітей? Цинізму чиновників від влади і освіти меж не існує.

Володимир ФЕРЕНЦ,
м. Івано-Франківськ

Йдеться про систему освіти в Україні. Це останнє і головне джерело сили, яке ще не повністю втрачене протягом чвертьстолітнього реформування українського життя. Олігархічна система влади — це надовго і змінити її на державу, прихильнішу до громадянина може лиш наступне покоління українців за умови запровадження автентичної системи освіти. Безумовно, дехто сподівається на позитивні зміни в структурі держави набагато швидше і сили для цього є, але це справедливо без врахування так званого глобального чинника. Недавно опубліковані частково розсекречені матеріали стенограми переговорів групи Горбачова і керівництва США ще в 90-х роках. Вони свідчать про те, що Україна ще в 90-х роках вважалась зайвим конкурентом на рівні Великої Сімки і було зроблено все, щоб державна система і економіка мали серйозні проблеми розвитку. Вочевидь наша олігархічна система влади створена з безкорисною участю глобалізованого світу, доволі міцно і прогашно для нас вбудована у цей світ. Більшість з нас ще сподіваються на диво нових революцій, атракціон демократії чи щасливу випадковість, але найближчі 50 років змінити тенденції розвитку держави і економіки буде дуже складно. Ми живемо в час світового домінування фінансового

Ключова проблема виживання нації

капіталу, де ризики і зиск прораховано, небезпеки, невдачі страхуються потужним інформаційним тиском на людину, тому щаслива випадковість можлива лише як війна чи природний катаклізм або глобальна інформаційна диверсія, що накликати не варто. Жодна нація світу вже не може самостійно і самотньо розвиватися в сенсі традицій минулого століття. Це не трагедія, а лише новий світовий порядок, який ми ще сприймаємо через окуляри ХХ століття. Тому змінити систему держави на користь національних інтересів може лише правильно освічене наступне покоління українців. Навчитися виживати в новому світі і не стати джерелом матеріальних і людських ресурсів для сильного і хитрого світу — це ключове завдання автентичної системи освіти. Світ неморального зиску, безумовно, знає про цю ключову проблему нашого виживання краще за нас, адже її вирішення позбавить сильних конкурентів неправомірної вигоди і змусить до взаємовигідних стосунків з Україною. Тому нам варто очікувати завершальну приховану битву за нашу національну освіту. Вона відбувається від моменту проголошення нашої незалежності непомітно для нас. Ми до неї не готові і, напевно, програємо, але мусимо знати про цей факт заздалегідь, що само по собі ще не повний прогаш.

Українці здатні відновлюватися з “руїни”, але щоразу історія зводить ці зусилля на манівці, бо ми не маємо терпіння і розуму хоч раз поставити аналітику перед емоціями. Якщо система освіти буде остаточно позбавлена вбудованої програми національного виживання, зробити це буде нікому і нас незмінно вчитимуть як жити чужі держави і манкурти-грантоїди. Це буде після на-

шого покоління, яке вже не має сили щось змінити, але ми можемо сказати молодим слова, які їм знадобляться в боротьбі за власний і спільний життєвий простір в Україні. Саме для молодих мені доводиться писати цей короткий текст — штрихи до подолання великої проблеми нації.

1. Ми повинні постійно нагадувати собі про справжню мету національної системи освіти — формування вільного, розумного і активного громадянина, здатного створити на батьківщині ідентичне середовище добробуту і благополуччя і спроможного захистити цей осередок суспільного та особистого життя перед захлапкою частиною світу, всіляко здобуваючи в цьому підтримку серед світу сумління і миру. Нам будуть пропонувати сотні інших другорядних, помилкових і фальшивих цілей. Приймаючи їх, ми втрачимо здатність рівноправно змагатися за власні інтереси, бо освічену людину без державницького стрижня, гармонійного розуміння обов’язку і прав, дуже легко зробити рабом інформації і чужих інтересів. Кожен закон чи державну програму (не лише в освітній галузі) варто звіряти з національною метою освіти і боротися за цю мету з усіх сил.

2. Приймаючи формально дуже привабливі, популярні і позитивно беззаперечні ідеї та вартості зі світу, нам не треба поспішати запроваджувати їх у систему освіти, тим паче не варто калькувати чужі освітні системи. Такі зовнішні добрі пропозиції неминуче матимуть навантаження чужого меркантильного інтересу і неминуче будуть елементом світового конкурентного змагання за ресурси, ринки, сильний фінансовий капітал. Метою таких прихованих інвазій завжди є послаблення здатності конкурувати і виживати, що програмується систе-

мою освіти. Світові освітні новації та ідеї варто завжди перевіряти на предмет користі для зміцнення української національної ідентичності, додержання прав та обов’язків громадянина і принципів захищеної економіки для добробуту суспільства. Наприклад, так звані права людини не можуть виокремлюватися з комплексу прав та обов’язків члена суспільства — громадянина. Якщо це відбудеться — нами будуть маніпулювати нам же на шкоду, адже зросійшувачі з “русского міра” апелювали передовсім до прав людини.

3. Добра освіта — це оволодіння навичками не просто здобування знань, а знань і умінь, необхідних для успішного життя в інформаційному, глобалізованому суспільстві з вмінням виживати і перемагати будь-де у світі. Це виховання і оволодіння наукою захисту життєвого середовища і національних інтересів у комплексі. Великий тягар знань і тривалий термін навчання не сприяють цьому, бо психологічно виснажують молодого громадянина замість формувати його активне і зацікавлене сприйняття дійсності. Перенасичені інформацією навчальні процеси тримають молоді у сугестивній напрузі схоластичного засвоєння матеріалу і по закінченні шкільної освіти вони йдуть у світ раптово пробудженими до жорсткої життєвої дійсності великими дітьми, а не готовими відповідати за себе і державу громадянами.

4. Добра система освіти має бути ультрасучасною наукою освоєння земного світу і експансивного впливу на світовий порядок заради життєвого успіху і вміння захищати особисті та національні інтереси дома і будь-де у світі. Глобальна конкуренція — це передовсім “війна” між системами освіти, намагання одержати доступ

до освіченого людського ресурсу з метою використання для творення власного національного продукту. Свою систему освіти необхідно постійно захищати від так званої “світової допомоги” і покладатися лише на самостійно здобутий та опрацьований національним інтелектом досвід освіти. Освіта сильного світового конкурента завжди відкрита і щедро ділиться технологіями. Насправді спрацьовує “ефект зозулі”, коли бідні держави безкоштовно готують освічені кадри для домінуючих світових конкурентів. У цьому сенсі Україна є світовим донором активних і освічених кадрів, продовжуючи відкривати і “реформувати” освіту за рекомендованими ззовні взірцями.

5. І останнє — освіта громадянина, яку фінансує громадянин, не може здійснюватися іншою мовою, окрім державної. Держава може сприяти освіті іншою мовою лише в тій її частині, яка забезпечує збереження етнічної самотності меншини. Фахова освіта мовою меншини та іноземною мовою реально означатиме підготовку кваліфікованої робочої сили для інших держав-конкурентів за гроші українських платників податків, хоч вивчення іноземних мов у системі державомовної освіти конче необхідне.

Особливої уваги вимагають сьогоденні освітні реформи, їх відповідність меті суспільства і особливо — дотримання мовного режиму освіти в інтересах суспільства, держави. Нам не потрібне бездумне рівняння освітньої системи до формального набору стандартів глобалізованого світу, а формування Громадянина України, готового змусити світ рахуватися з власним і національним інтересом і не дозволити робити себе бідним на своїй благодатній землі.

Едуард ОВЧАРЕНКО
Фото автора

Трагічна доля найзахіднішого українства

У Національному музеї літератури України відбулися заходи до Дня Пам’яті жертв депортації автохтонних українців комуністичними тоталітарними режимами Радянського Союзу та Польської Республіки у середині ХХ століття.

Володимир Грисюк і Степан Романюк

На початку заходу заслужена артистка України, нащадок родини депортованих Лариса Дедюх-Гриньків (бандура) виконала пісні “Чуєш, брате мій” та “Із далекого краю”. Потім присутні вшанували хвилиною мовчання та поминальною молитвою безневинно убієнних українців.

А головною подією стала презентація книги спогадів депортованих та їхніх нащадків “У жорнах історії”. Обговорили видання та поділилися власними спогадами або своїх рідних Степан Романюк, голова Київського товариства “Холмщина”; Володимир В’ятрович, голова Українського інституту національної пам’яті; Володимир Грисюк, безпосередній учасник трагічних подій 40-х років минулого століття, а також відомі журналісти Аркадій Музичук, Зоя Шалівська, Сергій Рудюк і Наталія Кляшторна.

Презентований збірник “У жорнах історії” базується на спогадах і свідченнях очевидців-уродженців Холмщини та їхніх нащадків, на долю яких випала депортація українців у 1944—1946 роках у східні та південні області Радянської України на спецпоселення у колгоспи, без права повернення на батьківщину.

У 1943—1945 рр. польсько-українські відносини на Холмщині позначені особливо жорстким ставленням до мирного україн-

ченка, загони Армії Крайової вчинили звірячу розправу над його мирними мешканцями, що за кількістю жертв є найбільшою на етнічних українських землях. За одну ніч спалили 260 українських господарств і вбили понад 800 мешканців села та прибулих з інших сіл, які сподівалися знайти захист від бандитів.

Виселення відбувалося впродовж 1944—1946 рр. на підставі Угоди між Урядом УРСР та маріонетковим Польським Комітетом Національного Визволення “Про евакуацію українського населення з території Польщі і польських громадян з території УРСР” від 9 вересня 1944 року.

Попри те, що ця угода передбачала принцип добровільності, насправді ж процес виселення українців з їхніх етнічних земель за численними свідченнями переселенців та науковими дослід-

женнями українських і польських науковців був позбавлений ознак декларованої згоди й відбувався із застосуванням примусових методів, супроводжувався політичними репресіями, антиукраїнською істерією, масовим терором проти корінного українського населення з боку польських шовіністичних банд, спаленням українських сіл, жорстоким убивством тисяч безневинних мешканців. Це був злочинний спосіб вигнання українців за етнічною та релігійною ознаками, виїзд чи не виїзд із батьківської хати ставав питанням життя або смерті для всієї родини.

Після так званого “добровільного” переселення за межами рідного краю опинилося 482800 українців. А ще близько 150 тисяч, які залишилися, внаслідок скоординованої польсько-радянської антиукраїнської операції “Вісла” 1947 року виселені на західні й північні землі Польщі та розпоршені з метою асиміляції серед польського етносу. І це насильницьке вигнання українців із рідних земель тривало до 1951 року.

Таким чином, польська влада за активного сприяння радянської, вчинивши пряий акт геноциду, практично зліквідувала

українське населення на території Польщі, зруйнувала духовну й матеріальну культуру найзахіднішої гілки українства.

Книжка “У жорнах історії” — своєрідна пам’ять для майбутніх поколінь, які повинні знати про своє історичне коріння, берегти спогади про рідних, на долю яких випали тяжкі поневіряння.

Водночас до збірника увійшли історичні матеріали про діяльність Київського ветеранського товариства “Холмщина” з дня його створення.

На закінчення заходу його учасники ухвалили звернення до Президента України, ВР України, Кабінету Міністрів України. Також вручили посвідчення новим учасникам Товариства “Холмщина”. Серед них — генеральний директор Національного музею літератури України Галина Сорока.

Микола ЦИМБАЛЮК

Відкриваючи 8 вересня презентацію і представляючи автора в одному з епіцентрів Революції гідності — Українському домі в Києві, голова Товариства “Просвіта” Павло Мовчан зокрема сказав:

— Микола Голомша заявив про себе для багатьох політиків несподівано яскраво, його позиція з усіх питань державного і суспільного життя послідовна і принципова. Нині, в переломний для українців час, з’явилося багато нових постатей, які претендують на роль політичних лідерів в Україні. Дякуючи засобам масової інформації і більш-менш доступній прозорості життя так званої “політичної еліти”, ми знаємо, звідки хто з’являється, чий це проект, хто за ним стоїть, а відповідно — звідки його фінансування. А як відомо, чії гроші, того і пісенька така — політична позиція. Починаючи від лідера політичної партії, яка найбільше “вболіває” за Україну і її знедолений народ. Зазвичай переважна більшість тих, хто претендує на роль політичних лідерів, найголосніше кричить про наші права і хитрих, підступних олігархів, які не бояться заявляти, що в них немає жодних життєвих принципів (напр. Коломойський). Ми їх усі добре вивчили, простудіювали як підручник. Тепер думаючи частина суспільства непогано орієнтується в тому, що відбулося і відбувається після Майдану. Здавалося, на цій політичній мапі і місяця немає для “не-своїх”, все розписано, все відомо, гра спланована, фігури на політичній шахівниці розставлені, всі комбінації сплановані.

І раптом з’являється лідер зі своєю думкою, нестандартним баченням, прочитанням сюжету “Україна майбутнього” (бо книжка стосується саме України, її минулого і завтрашнього). Це Микола Голомша, який народився у славній і героїчній, оспіваній ще Іваном Франком Тухлі. Тож за плечима автора стоїть його родовід, його історія рідного краю, його великий досвід ро-

«Майданна Україна»: сподівання і реальність

Бібліографія Революції гідності за три роки, що минули, нараховує більше сотні книжок і альбомів, не рахуючи газетно-журнальних і інтернетівських публікацій. Це здебільшого спогади її безпосередніх учасників, журналістів, художніх творів. Вони різні за жанром, широтою охоплення і глибиною проникнення у різні сторони цієї переломної в житті України і, без перебільшення, світу, події. Але попри все осмислення причин, перебігу подій на Майдані і наслідків Революції гідності для українців ще попереду. Нещодавно в світ з’явилася нова робота — збірник публіцистичних статей “Майданна Україна. Майдан як явище і процес”. Автор її Микола Голомша, член Головної ради ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка, голова партії “Патріот”, співголова громадської організації “Українська Альтернатива”.

боти в правоохоронних органах — прокуратурі, а нині — як лідера нової патріотичної політичної сили.

Отже, автор фаховий правник, людина тої системи, з якої рідко хто виявляється у лідера. Не беручи до уваги з’яви в сутінках цього небосхилу Юрія Луценка. Але то інша, не менш цікава історія. Сама по собі Генпрокуратура як державна інституція є закритою, утаємниченою системою, що нівелює і позбавляє власного обличчя будь-яку індивідуальність. Не так сталося з автором шойно виданої книжки “Майданна Україна. Майдан як явище і процес”.

Його робота на посаді заступника Генерального прокурора прийшла “не ко двору” можливо-владцям. Його активність і безкомпромісність у розслідуванні гучних кримінальних справ їх переполошила. Відставка не забарилася. Втім потреба донести до суспільства своє бачення справедливої і чесної влади, шляхи будівництва успішної країни у нього залишилися. А прихід у велику політику зумовив потребу в активному діалозі з суспільством, оприлюдненні своєї позиції. У книжці Миколи Голомші зібрані його роздуми про резонансні державні події та справи, які відбулись в Україні 2016 року. Всі події політик розглядає через призму національної безпеки. Він досліджує окремі аспекти розвитку та функціонування економіки, державних та суспільних інститу-

тів, аналізує складні відносини між державою та суспільством, які склалися на етапі розбудови оновленої України в парадигмі цінностей Майдану, а також надає свої пропозиції з формування середовищ життя і розвитку різних аспектів державності.

Роздуми автора, його оцінки солідаризуються з тою програмою, з якою виступає громадська організація Українська Альтернатива, одним із співголів якої він є. Вона себе ще в повен голос не заявила. Хоча партія “Патріот” під керівництвом М. Голомші попри всю закостенілість, забетонваність політичної системи України вражає динамікою розвитку. Такі партії з огляду на чітку національно-демократичну, анти-олігархічну позицію сьогодні не можуть претендувати на серйозне місце під куполом. Більшість думок, позицій, діяльність Миколи Голомші висвітлював просвітянський тижневик “Слово Просвіти”. Але ще більше його аналітичних статей, виступів, оцінок поточних подій, ухвалених Верховною Радою України законів, тих чи тих урядових рішень залишилися поза шпальтами тижневика. Тому вони вдруге оприлюднені для ширшого загалу під однією обкладинкою. Вони дають цілісне уявлення громадсько-політичного життя країни за минулий рік і водночас — програми і наміри його політичної сили, підстави для загальнонаціональної підтримки. Все разом засвідчує, що на українських теренах

Учасники презентації (зліва направо): Георгій Філіпчук, Микола Сірій, автор — Микола Голомша, Павло Мовчан, Іван Заєць

з’явився не приручений політичний діяч, який майстерно володіє словом не заради маніпуляції суспільною свідомістю, а заради правди і поступу справді української і справді незалежної держави. Саме таких особистостей потребує наша національна еліта.

Голова ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка принагідно зауважив, що національна еліта — це ті, хто формував не олігархічно-кланову, підпорядковану московським інтересам українську державу. Небезпідставно Герой України, багатолітній політичний в’язень Степан Хмара — і не один він — звинувачує багатьох представників нинішньої влади в тому, що вони слуги Москви. Вони випили і зачепилися за владу на кривавій хвилі Революції гідності. Але Революція не закінчилася розстрілом Небесної сотні. Майданний процес триває, і не лише на східному фронті, на Донбасі чи в Криму. Революція гідності не поставила ще свою крапку. Продовження Майдану як надії, як реального шансу змінити Україну багатолітє у своїх формах, але єдине в своїй українській суті. Про це пише Микола Голомша

в своїй першій, але, як він запевняє, не останній книжці. Переважна більшість українців сьогодні дезорганізовані, принижені тою політикою, яку постійно і цілеспрямовано проводять аполігети олігархічних кланів і споріднених з ними сил міжнародного бізнесу. Вони переконані, що є господарями нашої країни, а ми — бездумними спостерігачами, статистами в їхніх ігрищах. “Ми будемо спостерігачами доти, — рефреном звучало в обговоренні книжки Миколи Голомші, — доки не змобілізуємося”. У цьому полягає головне завдання Миколи Голомші як лідера партії, і як публіциста.

Презентація книжки публіцистики “Майданна Україна. Майдан як явище і процес” за підтримки і безпосередньої участі Товариства “Просвіта” відбуватиметься по всій Україні, насамперед — в усіх обласних центрах. Це не просто предмет для роздумів читачів, це можливість ведення широкої дискусії. І кожен з учасників має можливість стати співавтором наступної загальнонаціональної розмови про сьогодні і майбутнє України.

Дмитро ПИЛИПЧУК

Втім, у контексті презентації особисто для мене Дмитро Павличко таки був там незримо присутній, бо буквально перед презентацією на радіо 3-й том “Спогадів” Павличка, шойно виданий “Ярославим Валом”, я розкрив на тому місці (с. 275), де автор знакової збірки “Правда кличе!” (1958) згадує свою поїздку до Праги, і зокрема — слова Яна Гуса, викарбувані на його пам’ятнику в столиці Чехії: “Любіться і кожному бажаюте правди!”

А на 214-й сторінці презентованого “Протирання дзеркала” Михайло Слабошпицький, згадуючи Юрія Шереха-Шевельова і Петра Яцика, каже, що в них обох (Ш.Ш. і Я.) була одна спільна, визначальна риса: “Вони не боялися бути еретиками”.

Сам Михайло Слабошпицький, немовби виходячи з Гусової настанови і бажаючи правди кожному читачеві, так само не боїться бути ані еретиком, ані всюдисущим і нецензурованим *enfant terrible* сучасної української критики. У нього навіть

Єретик, що кожному бажає правди

7 жовтня в студії звукозапису Українського радіо презентував свій мемуарний том “Протирання дзеркала” відомий інтелектуал і речник сучасного правдокличного і правдомовного покоління українських діячів культури Михайло Слабошпицький. Вів програму один із метрів нашої літератури, вчений і дипломат Юрій Щербак, у дійстві взяли участь видатні представники української еліти — вчені, письменники, митці. На жаль, з об’єктивних причин не було на цьому творчому вечорі патріарха української критики академіка Івана Дзюби і живого класика нашої поезії Дмитра Павличка.

виникає в одному з текстів такий термін-характеристика, як “правдошукацький характер” (с. 620), що є, по суті, автохарактеристикою.

Наведу лише один приклад різкої *голої правди* у цих мемуарах Слабошпицького (с. 385—386): “УВКР [Українська Всесвітня Координаційна Рада. — Д. П.] намагалася щось робити, але в основному це були заходи парадного характеру. Надто вже ми полюбаємо святочні бенкети, дефіляди й мітинги. Зізнати-ся відверто — в Драча не було запасу ідей для голови УВКР. Та й безініціативний він діяч. Коли його накручували Жулинський, Горинь або Мовчан, він брався за ту справу, але не надто за-

хоплювався нею. Одне слово, ніяких лаврів він на цьому полі не здобув. Але видав грубий том творів під назвою “Політика”, в якому всі матеріали (здебільшого спічі) про діяльність УВКР — авторства Слабошпицького, про товариство “Україна” (він же був головою) авторства Станіслава Лазебника, який був головою секретаріату Товариства), а публікації про Народний Рух та КУІн [Конгрес української інтелігенції. — Д. П.] сумлінно Драчеві писав його радник Володимир Ковтун. Вийшло майже як у Корнійчука чи Щербиського, котрі паразитували на чужій праці й видавали *зідрання* (виділення моє. — Д. П.) начебто своїх творів. Я не обурювався б так

цим фактом і не вважав би за необхідне згадувати його при цій нагоді. Але свято переконаний, що Драчеві самому посилено було б написати ці промови. Допускаю навіть, що вони в нього вийшли б краще, аніж у всіх нас трьох, однак обурює це паразитування на ближніх, змаповане в компартійної буржуазії барство й безпардонно культивоване в контексті високих патріотичних слів” (с. 385—386).

Я переконаний, що, схожий тільки на самого себе, іронічно-самоіронічний Слабошпицький-мемуарист, завдяки зарядові його земної правди і земної моральності, завдяки його енциклопедичній ерудиції, його гуморові, його відчуттю феномену *цікаво-*

го багато десятиліть вабитиме нові й нові покоління читачів і дослідників української літератури. Місце “Протирання дзеркала” — серед таких глибоких, прецікавих і змістовних культурологічних джерел, як “Письменники зблизка” Михайла Рудницького, “Розповідь про неспокої” Юрія Смолича, “Зустрічі й прощання” Григорія Костюка, “Щоденники” Олеся Гончара, “Найбільше диво — життя” Миколи Руденка, “Доповіда апостолові Петру” Юрія Ілєнка, “Спогади” Дмитра Павличка... Попри цю навмисне обірвану, а отже, й неповну “обойму”, я добре усвідомлюю неповторність “Протирання дзеркала” як твору про всевіт української літератури, як суплементарію до невідомої 12-томової “Історії української літератури”. Вже зазначалося (зокрема Валерієм Гужвою), що в іменному покажчику до цього тому — щонайменше півтори тисячі імен, і понад тисяча з них — це українські письменники.

Отже, можемо привітати автора зі здобуттям нової творчої вершини!

08.09.2017, Київ

Андрій БОНДАРЧУК,
журналіст, письменник, народний депутат
України І скликання, Почесний громадянин
Волині, Луцька, с. Сереховичі

Проріс «руській мір» у селі...

Зліва від траси Луцьк—Володимир-Волинський на пагорбі с. Забороль височіє величний храм — собор Пресвятої Богородиці, якому понад 100 літ. Багато він бачив на своєму віку. Храм недаремно носив і носить такий статус. Село було велике, національно і духовно свідоме, патріотичне. Та й нині близькість траси, обласного центру сприяє тому, що воно приростає новоселами.

Я хотів побувати у цьому храмі раніше, та не траплялося нагоди. А недавно трапилася. Щоправда, досить сумна. Після важкої і тривалої хвороби відійшов у засвіти наш братчик Феодосій Мулярчук із Маневич. До виходу на пенсію був там заступником головного лікаря ЦРЛ. Сам родом із Заборолля. Заповів себе поховати на сільському цвинтарі, поруч із могилою батька.

Десь у рідному селі, у полі спочиває рідний брат Феодосія, Парфен, повстанець УПА. 1947 року вночі він навідався до рідної домівки на хуторі. Та на нього вже чекала засідка. І Парфен прийняв нерівний бій. Смертельно поранив одного енкаведиста, кинувся тікати. Куля наздогнала його десь у полі, неподалік від дому. Батько удосвіта знайшов тіло сина, нашвидкуруч зробив труну і поховав героя. Безумовно, не позначив — не ті часи. Лише перед смертю сказав Феодосію про близьке місце спочинку сина.

Феодосій Захарович дуже любив і поважав старшого брата. Вже за незалежної України кілька разів намагався відшукати місце похоронення: наймав спеціальну дорогартісну техніку, спеціалістів. Однак безуспішно. Тоді поставив у полі, де ймовірно місце спочинку Парфена, високий хрест, освятив його: “Спи, дорогий брате, справа, за яку ти загинув, перемогла, незалежна Україна є”.

І ось останній із старшого і великого роду Мулярчуків на 85-му році теж ліг у рідну землю. Провести в останню путь прийшло небагато земляків, адже його ровесників у Заборолі майже немає, а з села він виїхав після закінчення школи. Звідусіль прибули рідні. О. Віталій відслужив заупокійну панахиду...

Але життя триває, нелегке, небезпечне, з підводними течіями, підступними чорторіями, а іноді й з сонцем, яке зблисне чи й зігріє теплим промінцем. Та в той день видалася похмура, дощова й вітряна погода. Проте для мене зблиснула вона верхів'ям нової церкви, якої ще донедавна не було. “Що ж, — подумалось, — село велике, одного храму, мабуть, мало. Війна з московським агресором підняла високу хвилю патріотизму”.

— Утверджується наша Українська Церква. Будете ще один храм, — кажу в соборі його старості Петрові Муляру. — Це добре.

— Ви про оту, що при в'їзді? — перебиває. — Та це ж москалі будують. А наші землячки ще й допомагають.

Я не повірив, бо це не вкладалось у свідомості: у наш час? Та ще й у такому патріотичному селі? В голові враз виринули телевізійно-інтернетні сцени: московські попи освячують зброю, що надходить із країни-агресора; російсько-сепаратистський снайпер цільється в наших хлопців; алея почесних поховань на міському кладовищі; безутішні батьки, дружини, друзі тих, хто дивиться на нас із довгої стіни суму, що в центрі Луцька — портрети молодих захисників України. Це вони захищали, а тепер живі захищають нас ціною свого життя від озброєної банди “русского міра”, апологетом якого є верховний правитель Московської Церкви Кіріл.

Знаю, що серед прихильників УПЦ цей абзац викличе негативні емоції, а серед парафіян невдоволення: за що критикують нашу Церкву, наших священників? Мовляв, наша Церква українська, самостійна, автономна, незалежна від Москви, у храмах українською мовою молимося за мир, не згадуємо Кіріла, а священник наш є взірцем поведінки і Бог у нас один... Ось тут я дам відповідь усім “ображеним”, аби вони зрозуміли суть.

На превеликий жаль, подібні погляди вірян ідуть від незнання ситуації, ролі РПЦ у політиці, втаємничена її історія. Але скажімо нарешті правду, бо давно пора. Хіба Святе Письмо не звертається до кожного з нас: пізнайте правду і правда визволить вас? У цьому випадку йдеться про правду історії, сучасну роль РПЦ. Зрозуміло, якщо хтось хоче залишитись рабом політики, замаскованої під Церкву і релігію, то тут нічого не вдієш.

Хіба для того, аби зрозуміти, якою повинна бути в Україні Церква (московська чи українська), потрібна вища чи навіть середня освіта? Ні. Достатньо зробити висновок із двох незаперечних і відомих

фактів: хрещення Київської Русі — 988 рік, перша згадка про Москву — 1147 рік. Християнство в дику Московщину прийшло з Києва. Коли там постала Московська Церква, вона підпорядковувалася Київській митрополії. Де ж вона зникла? Про це я вже писав. Вона була анексована (як і нині Крим) лише хитрішим і підступнішим методом, а доступною мовою — продана РПЦ. До того ж, згідно з канонами, кожна держава повинна мати свою Церкву і свого ієрарха. Хто ж він і де для УПЦ МП? Відомо: патріарх, він же олігарх Кіріл із резиденцією в Москві. Виходить, ми навіть не є державою? РПЦ, власне, так і вважає. Бо згідно з її статутом, Україна є її канонічною територією, тобто у складі Росії. А нещодавня заява Кіріла не залишає жодних надій на подолання розколу українського православ'я. РПЦ ніколи, мовляв, не погодиться на незалежність Української Православної Церкви. Отже, розкол навечно. Оце і суть розрекламованої “самостійності”, “автономії”, “незалежності” УПЦ МП. Вона абсолютно ідентична колишній “незалежності” УРСР від Москви.

Невідпорним аргументом УПЦ є звинувачення в неканонічності УПЦ КП. Цікаво, який відсоток вірян знає, що означає цей термін. Вважаю, що він мізерний, хоча кожен парафіянин УПЦ оперує ним. Канон — це правило чи догмат із питань віри чи виконання релігійних обрядів, установлені найвищою церковною владою. Це дуже довгий і деталізований документ, ухвалений різними Вселенськими соборами. З того часу в церковному, суспільному житті під дією об'єктивних причин сталися значні зміни. Сьогодні, якщо всі Церкви пропустити через сито тодішніх канонічних вимог, справді канонічних церков не буде. Канонічність християнських церков стверджує документ Вселенського патріарха — Томос. До канонічності шлях переважно лежить через неканонічність. Зрештою, чітких правил, обов'язкових для надання канонічності, не існує. Московська Церква була такою, в статусі “розкольників” 141 рік. І от трапилася нагода. Вселенський патріарх приїхав до Москви і замість гостинності був засланий у монастир. Під тиском царя і видав Томос. До речі, таким же шляхом до канонічності йде й Македонська, Черногорська церкви.

Тепер щодо канонічності самої УПЦ. Існує своєрідний реєстр канонічності православних церков “Диптих”. Знайдіть там УПЦ. Її нема. Отже, вона неканонічна, виходить? Так, коли вважати її окремою. Канонічна вона як складова РПЦ, яка в списку на шостому місці. Але чи свою належність до РПЦ УПЦ не хоче визнавати, протестує проти міжнародних норм: вказувати належність до керівного центру іншої держави. Бо ж тоді багатьом вірянам стане видно хитрість, якій не місце в Церкві, бо це ознака політики, а не віри. А щодо звинувачення в неблагодатності, то не треба перебирати на себе функції Всевишнього (це великий гріх), який каже: де двоє троє зберуться в ім'я Моє, там і Я серед них. А тут не троє — мільйони. Лише Він визначає, хто має благодать, а хто — ні. Однозначно трактує Святе Письмо і статус мови у богослужінні: це мова, якою розмовляє народ. Та ба! Щойно у Тячівському районі на Закарпатті церква УПЦ у своєму

зверненні стверджує, що “характерним признаком розкольників є вживання ними в богослужінні української мови”. А Церква називає себе “українською”! Абсурд.

Здається, це зрозумілі для багатьох речі. А от внутрішньоцерковні стосунки для вірян залишаються втаємничені, їх не афішують. Та вони якраз і є ключем до розуміння ролі Церкви в політиці: Церква, особливо московська — це глибокоцентралізована авторитарна структура з набагато суворішою дисципліною, ніж армійська. Воля патріарха, ієрарха чи керівного органу оскарженню не підлягає, навіть суд не бере таких справ до розгляду. Церква де-юре відділена від держави, але де-факто — її частина. Тож не є питанням підпорядкування предстоятеля УПЦ МП Онуфрія, як члена Священного Синоду РПЦ, цьому органу. А про те, що московська патріархія давно є політичним сектором Кремля, диктатора політики імперії агресора (йї відведена дуже важлива роль у гібридній війні) невідомо лише тим, хто просто не хоче про це знати і слухати. А щодо молитви в храмах УПЦ МП за мир, то це чиста правда. От лише якою ціною? Є мир після перемоги, а мир після капітуляції. От за останній і моляться в УПЦ. І навіть Кіріл за мир в Україні, але в складі Московської імперії.

— Мені якось довелось чути священника Московської Церкви з Маяків, — розповідає син Ф. З. Мулярчука Олександр Феодосійович. — Він теж молився за мир і радив матерям-парафіянкам не віддавати своїх дітей на війну...

Але хіба він один такий? Такий заклик підтримав би і сам Путін. І теж помолився б за те. Бо якби наші патріоти не зупинили його банд, він був би вже тут. Це його рожева мрія, а наша смерть. Коли б, не дай Боже, це стало реальністю, якби величали, славославили цього ката в українських храмах Московського Патріархату, якби піднесено співали “Многая літа”! Оце замкнуте коло безболісно можуть розірвати свідомі віряни. Хоча це нелегко — в московських церквах про правду історії не говориться. Разом із тим я далекий від думки, що в УПЦ МП усі священнослужителі поділяють ідеї свого патріарха Кіріла. Серед них є немало справжніх патріотів України. До того ж церкви сходу, півдня тої ж УПЦ МП і заходу України не тотожні. Надзвичайно небезпечно для долі України, українського православ'я, коли у керівництві РПЦ, у її підрозділі — УПЦ МП опиняються несамовиті послухники Путіна на кшталт патріарха Кіріла, митрополита Агафангела та інших.

Не так давно я був учасником обласного круглого столу в Ковелі, де обговорювали проблеми уроків християнської етики в школах. Потрібна і важлива розмова: як навчити наших дітей бути доброзичливими, чутливими до чужого болю, поважати батьків тощо. А чого вчать у Московії? Як ненавидіти нас, як убивати людей. До цьо-

го долучається і РПЦ, з благословення якої триває війна в Україні проти своїх же православних, на її канонічній території.

Не вірите? Буквально майже в одночасі з проведенням нашого круглого столу, а згодом знов читаю у ЗМІ заклик священника РПЦ о. Всеволода Чапліна: “Вбивати людей можна і потрібно... Вбивати во ім'я Путіна”...

Виявляється, то були лише квіточки. Недавно він же назвав Сталіна... “Божим слугою, месником у гніві” і фактично відпустив катові гріхи, з вини якого було вбито, замучено, розстріляно мільйони людей. Зруйновано, пограбовано, осквернено десятки тисяч храмів, вбито, замучено тисячі священнослужителів різного рангу, набрав розмаху дикий атеїзм. Можна було б всерйоз це сприймати як заяву пацієнта божевільні. Але цей протоієрей не простий слугитель храму. Він — недавній голова відділу РПЦ із взаємодії з суспільством. І коли отакі “духовні” особи опиняються у керівництві РПЦ, то стає страшно, бо то вже не Церква... На диво, ні патріарх Кіріл, ні владика Онуфрій не засудили висловлювань цього бонувіра в ярсі. Поділяють їх? Схоже. Бо на цвинтарях України — тисячі могил наших хлопців. І жодного осуду агресора з боку УПЦ... Синхронно діють і московські загарбники в Луганську перший пам'ятник був теж цьому кату.

Але повернімося до славного Заборолля. Справді, чому в такому селі проріс “руській мір” у вигляді московської церкви Кіріла?

— Знаєте, то вже не те село, яке було, — каже о. Віталій. — Німці, поляки, а особливо більшовицька влада нищили українських патріотів. Багато вбито у Луцькій тюрмі у 41-му, полягло в боях за Україну, вивезено в Сибір, репресовано. Населення, як і скрізь, було злякане. До того ж якою потужною була ідеологічна машина СРСР! Змінилися покоління. У селі оселяються люди з польських районів, де переважно московські храми... Хто популяризуватиме героїчну історію села?

Безумовно, будівництво храму в кожному селі є радісною й історичною подією. Та у мене, як і в кожній національно свідомої людини, з'ява церкви держави-агресора викликає сум, особливо на тлі нинішньої війни, яку верхівка РПЦ фактично благословила й не осуджує. Звичайно, наш демократичний Закон про свободу совісті й релігійні організації дає змогу вільного вибору конфесії. І це правильно. Сповідувати ту чи

ту релігію — справа індивідуальна. Це вияв особистого і духовного переконання, свідомості.

Ось тут і ключ до того, чому в Заборолі, у важкий для України час будується храм Московської Церкви, чому ієрархи УПЦ МП проти об'єднання розколотого українського православ'я, чому ще багато наших українців теж солідарні з ними. Так, як писав поет М. Холодний: українців є багато, а України-то нема... За довгі віки поневолення України царською, комуністичною імперією, вони сфальсифікували не тільки історію України, а й історію Української Церкви, а нині Москва витрачає шалені кошти, аби не тільки тримати в цьому гіпнотичному тумані народи Росії, України, інших країн, а й посилити облуду. Автор із повагою ставиться до парафіян цієї конфесії: це наші громадяни, працівники ті люди. Але ж зніміть московську полуду з очей, освітіть свої знання правдою історії, а свідомість — національною гордістю. Бо ніхто для нас не збудує міцної держави, окрім нас самих. Оце найбільше і лякає кривоверхливу Росію. Бо Кремль усвідомлює: багата і процвітаюча Україна — то погубель імперії. А така Україна можлива лише при національній свідомості суспільства, його релігійній єдності. Москва ж хоче бачити нас її рабами.

Ось нещодавні висловлювання того ж протоієрея о. Всеволода: “Головна проблема сучасного православ'я... — це те, що ми розучились бути рабами... Для раба престиж пана — це його особистий престиж. Для того, щоб досягнути істини, ми повинні перестати вмикати мізки і почати на ділі уявляти себе нічим і називати ніким. Одне слово, ми повинні плекати в собі раба”. Це щось надприродне: яким же людським органом “осягати істину”, якщо виключити мізки. До того ж колишній голова єпархіального відділу Мелітопольської єпархії УПЦ МП, який утік до Росії, цілком серйозно виправдовує нажиті на гроші вірян казкові розкоші вищих осіб своєї Церкви. Ними віряни, мовляв, повинні ще й пишатися, це і їхній, виходить, престиж. Якась маячня і середньовічне мракобісся.

Нещодавно оприлюднена ілюстрована інформація: настоятель Києво-Печерської лаври владика Павел (рівненський землячок) продає розкішний масток вартістю 34,2 мільйона гривень. Це ж ваші грошики, віряни, що їх відриваєте з куцої пенсії чи зарплати, ніби-то в ім'я Боже. Та ні, в бездонну кишеню. Щоправда, владичі Павлу, як і іншим ієрархам, є з кого брати приклад — олігарх Кіріл, він же патріарх РПЦ. Схоже, Царство Небесне вони поміняли на земне. Адже швидше верблюд пролізе в вушко голки, аніж багатий потрапить у небесне... Є над чим подумати. А роздрай в українському православ'ї лише на руку Москві. І коли незнання закону не звільняє громадянина від юридичної відповідальності, то незнання історії своєї держави — від відповідальності моральної. Щойно український поет Сергій Борщевський написав свій “Лист до Бога”.

Низька національна свідомість суспільства справді небезпечна. Внаслідок цього держава може втратити свою незалежність. Так, новий храм у Заборолі — подія у духовному житті мешканців цього гарного боголюбивого села. Та у наш важкий час її політичний підтекст видно неозброєним оком. Два православних храми в селі — це тліючий вогонь розбрату. Прикро, що його підтримує і місцевий керівник СВК, який повинен був би знати історію української Церкви, її анексію Московією. В області є кілька сіл із двома православними храмами двох конфесій. Служба, треби, свята однакові. Тож політичного підгунтя не сховаєш. Одні відроджують свою справжню українську Церкву з центром у Києві, якій колись підкорялась московська, іншим миліша Московія, з якою воює Україна. Що ж це робиться, люди? А наостанок ось яка колізія: в українському селі Заборолі збудували московську церкву, а поблизу Москви, в Ногінську, єдину (!) в Росії Українську Церкву Київського Патріархату насильно закривають...

Московські окупанти Криму розпоясалися

5 вересня в Укрінформі відбулася прес-конференція на тему “Брутальний напад на церкви і приміщення Кримської єпархії УПЦ КП у Сімферополі та вимоги громадських організацій кримчан про запровадження персональних санкцій до представників окупаційної адміністрації-порушників прав вірян”. У прес-конференції взяли участь радник міністра інформаційної політики Юлія Каздобіна, представник ГО “Кримський центр ділового та культурного співробітництва “Український дім”, директор Національного газетно-журнального видавництва Андрій Щекун, член Правління ГО “Союз вимушених переселенців” та координатор ГО “Таврійська гуманітарна платформа” Андрій Іванець. Під час засідання до них долучився академік Петро Васильович Вольвач — один із засновників оргкомітету, створеного 1992 року, який і добився тоді виділення приміщення для церкви Київського Патріархату у Сімферополі.

Георгій ЛУК'ЯНЧУК
Фото автора

31 серпня 2017 року представники держави-агресора напали на головний храм святих рівноапостольних Володимира та Ольги, храм Христа Спасителя та робочі приміщення Кримської єпархії УПЦ КП у Сімферополі. Працівники силових структур окупаційної адміністрації незаконно заблокували будівлю, де вони розташовані, зламали замки, проникли у храми, зокрема в олтарну частину та пошкодили час-

Петро Вольвач

тину церковного майна. До того ж вони напали на архієпископа Сімферопольського та Кримського Климента та завдали йому телесних ушкоджень. Цей випадок став черговим виявом політики окупантів, спрямованої на витіснення з тимчасово окупованої території громад УПЦ КП та психологічний тиск на громаду етнічних українців Криму. Такі дії — брутальне порушення фундаментальних прав і свобод громадян України та міжнародних норм.

Активісти та громадські діячі назвали прізвища тих, хто 31 серпня керував захопленням приміщення УПЦ КП в окупованому Криму. Список причетних до захоплення українського православного храму озвучив на прес-конференції в Укрінформі представник ГО “Кримський центр ділового та культурного співробітництва “Український дім” Андрій Щекун. “Сьогодні ми проаналізували, хто ж захоплював приміщення церкви Київського Патріархату в Сімферополі, основного храму, в якому сьогодні захоплено не лише 112,6 квадратних метрів приміщення церкви, а близько 400 квадратних метрів — практично весь перший поверх”, — розповів А. Щекун. За його словами, ор-

ганізацією незаконних дій проти української церкви займалися “громадяни РФ, які ніколи не жили в АРК”. Першим серед них названо прізвище Ігоря Рудакова. Рудаков Ігор Анатолійович — громадянин Росії, з 23 червня 2017 року призначений виконувачем обов'язків керівника управління федеральної служби судових приставів по Криму.

Друга особа, причетна до захоплення приміщення української церкви, — громадянка РФ, начальник так званого управління організаційного і матеріально-технічного забезпечення “міністерства майнових і земельних відносин Республіки Крим” Прощкіна Лідія Михайлівна, яка є також “секретарем колегії” цього “міністерства” і помічником так званого “міністра” Ганни Анохіної. “Фактично того дня вона керувала судовими приставами, які скоїли цей злочин і говорили, які приміщення захоплювати”, — повідомив А. Щекун. Крім того, в подіях 31 серпня брав участь Вахтін Юрій Сергійович — громадянин Росії, “заступник керівника відділу судових приставів” Центрального району Сімферополя. “Саме він напав на Владика Климента, викручував йому руку і виводив його з приміщення Київського Патріархату. Ми це зафіксували, у нас є відео, яке ми вже поширили у соцмережі”, — зазначив А. Щекун. За його словами, українські активісти вже звернулися в органи влади України з метою розслідування протиправних дій вищезазначених осіб і мають намір звернутися в міжнародні правозахисні організації з метою запровадження проти них персональних санкцій.

Серйозні проблеми в Київському Патріархату в Криму розпочалися відразу ж після анексії півострова. В УПЦ КП заявляли, що окупаційна влада Криму постій-

но порушує свої ж письмові гарантії, згідно з якими парафії УПЦ КП залишаться недоторканими. Відразу ж після анексії у Севастополі в Київського Патріархату відібрали храм Священномученика Климента Римського, який був на території Навчального загону ВМС України. 1 червня 2014-го в селі Перевальне Сімферопольського району озброєні люди в формі “казаків” розгромили (!) храм Покрови Пресвятої Богородиці. Нападники увірвалися у церкву з криками “раскольники, фашисти, сатаністи”. Розбили автівку священника й травмували вагітну жінку. В пресслужбі УПЦ КП тоді заявили про фактичну втрату храму через постійні погрози і тиск з боку так званої “самооборони Крима”. І ось 31 серпня в анексованому РФ Криму російські силовики напали на храм святих рівноапостольних князів Ольги і Володимира УПЦ КП, в результаті чого був травмований архієпископ Сімферопольський і Кримський Климент, який перебуває зараз на півострові разом із п'ятьма священниками УПЦ КП.

ФСБ Росії захоплює українські храми в окупованому Криму покровоко, остерігаючись симетричної відповіді українських радикальних політичних сил, які вже давно вимагають повернення більшості храмів УПЦ МП в Україні до УПЦ КП, зокрема українських православних святих — Києво-Печерської та Почаївської лавр... Як розвиватиметься ця вибухонебезпечна з огляду на триваючу російську агресію проти України ситуація, покаже час.

Учасники прес-конференції оприлюднили звернення до міжнародних інституцій та керівництва держави щодо заходів у сфері політики, культури та освіти задля забезпечення збереження ідентичності етнічних українців Криму та захисту їх гуманітарних прав, які щоденно грубо порушує окупаційна влада Криму. Росія вже знищила на тимчасово окупованій території українську освітню та мас-медіану інфраструктуру, незаконно ліквідувала українські громадські та політичні організації, а тепер донищує українські релігійні організації... Серед пропозицій: передача орендованого майна Кримської єпархії УПЦ КП у Сімферополі для здійснення церковних богослужінь у власність Київського Патріархату, підтримка Державного підприємства “Кримський дім”, розширення мережі інформаційного покриття українськими ЗМІ тимчасово окупованої території Криму, відзначення 2018 року 28—29 серпня 100-річчя з дня проведення першого з'їзду українських організацій Криму та проведення III Всеукраїнського (XIV Всекримського) конкурсу учнівської й студентської молоді “Змагальність за нове життя!”, присвяченому Лесі Українці...

Директор Національного газетно-журнального видавництва Андрій Щекун, радник міністра інформаційної політики Юлія Каздобіна, член Правління ГО “Союз вимушених переселенців” та координатор ГО “Таврійська гуманітарна платформа” Андрій Іванець під час прес-конференції

Олена ЛОДЗИНСЬКА: «Наша мета — нести пам'ять про борців за Незалежність»

— Як створювали Ваш музей?

— Ідея створення музею належала Надії Світличній, відомій правозахисниці, колишньому в'язню брежнєвських концтаборів (4 роки відбула у таборах, після чого емігрувала за кордон). Коли вона на початку 90-х років приїхала в Україну і зустрілася зі своїми побратимами-шістдесятниками, то сказала, що пам'ять про цих людей, їхні творчі доробок, їхні ідеї треба зберегти для майбутніх поколінь. Потрібно створити музей, бо українське шістдесятництво об'єднало яскравих особистостей: літераторів, театральних діячів, художників.

Почали збирати архіви, формувати фонди майбутнього музею. 1997 року громадський рух шістдесятників став громадською організацією з однойменною назвою. Її очолив Микола Плахотнюк, товариш Надії Світличної. Він навіть відвідав її в Америці. М. Плахотнюк — колишній політв'язень, активний шістдесятник, випускник Київського медичного інституту, науковець, цікавився медичною наукою, активно працював у Клубі творчої молоді. Арешти 1965 року обійшли Надію Світличну і Миколу Плахотнюка, та 12 січня 1972 року заарештували й їх.

У Миколи Григоровича доля була трагічнішою, ніж у його товаришів. Опинитися у таборі ще не означало втратити все. Бо в таборі були друзі, люди таких самих поглядів, які в умовах страшного табірної режиму лишалися собою, спілкувалися і доносили свою думку за ґрати. Вважалося, що вони сидять у малій зоні, а Радянський Союз — це велика зона. І значної різниці немає. Навіть за дротом можна почуватися внутрішньо вільнішим, бо вже немає чого боятися, вже можна говорити відверто про те, що думаєш. А ті, хто лишився на так званій волі, великій в'язниці, аби не потрапити за ґрати, нерідко ламали себе. Хтось пристосовувався, хтось ішов у підпілля. Ліна Костенко, приміром, замовкла на цей страшний період репресій.

А Микола Григорович потрапив із наказу КДБ до психіатричної тюрми. Спочатку це була Дніпропетровська СПЛ, потім Казанська. Згодом його перевели в "психушку" загального типу в місті Сміла. Тут був простіший режим і дозволяли побачення. Перед від'їздом із СРСР його відвідала Надія Світлична. Він і не сподівався, що ще з нею зустріне. Але незалежність дала Надії Світличній можливість повернутися в Україну й думати про створення музею.

Микола Григорович відбув 12 років ув'язнення. Після 9 років "психушки" ще 3 роки перебував за сфабрикованою справою в кримінальному таборі. Після повернення, відновивши свій статус, кілька років працював лікарем. Після цього збирав фонди для майбутнього музею.

Надія Світлична заповіла Музею шістдесятництва весь свій архів: тисячі документів, фотографій, альбоми, мистецькі твори (кераміка Севрук, картини Заливахи), архіви інших шістдесятників, колекції самвидаву, літера-

Музей шістдесятництва — філія Музею історії міста Києва — створений за ініціативою громадської організації з аналогічною назвою. Основа колекції Музею — приватні зібрання українських шістдесятників-дисидентів. В експозиції представлено мистецькі твори талановитих і самобутніх художників, зразки самвидаву, тематична бібліотека (українські та зарубіжні видання), рукописи, унікальні фотографії та документи, особисті речі шістдесятників. Колекція нараховує до 30-ти тисяч предметів музейного значення. Нещодавно музей відзначив своє п'ятиріччя.

Сьогодні виконував обов'язків завідувача музею Олена Лодзинська гість "СП".

турні твори. Все це приносили до Миколи Григоровича.

Спочатку фонди майбутнього музею зберігали в хаті Леоніди Світличної. Після її смерті цією хатою опікувався Микола Горбаль. Інша частина фондів — у Покровській церкві на Подолі. А також в абсолютно непристосованих для зберігання музейних предметів приміщеннях школи імені В'ячеслава Чорновола, НДІ буряківництва тощо.

Потім громадську організацію прихистив Євген Пронюк у Всеукраїнському товаристві політв'язнів і репресованих. Вони мали непоганий будиночок на Подолі, і там Євген Пронюк виділив дві кімнатки для громадської організації "Музей шістдесятництва". Було місце, де могли зібратися і провести збори члени громадської організації. Там розставили частину бібліотеки, розвісили частину картин. У цій світлиці провели багато заходів: літературні та творчі вечори, зустрічі з героями, працювала дитяча світлиця, відбувалися художні виставки. Так, наприклад, у Політехнічному інституті є картинна галерея імені Веніаміна Кушніра. Вона невеличка, але тут можна було виставляти картини з музею.

Громадська організація постійно зверталася до влади Києва щодо офіційного відкриття державного Музею шістдесятництва. Звісно, це питання тягне за собою фінансування, виділення штату, приміщення. Щодо приміщення, Народний рух України пообіцяв його виділити. Це було занедбане підвальне (цокольне) приміщення з голими стінами. Зробити ремонт власними силами ні Народний рух України, ні громадська органі-

зація жодної можливості не мали. Через депутатський корпус — Івана Драча, Леся Танюка, Михайла Косіва, Богдана Гориня намагалися вирішити це питання. За часів президентства Віктора Ющенка було три укази щодо відкриття музею. Але цих указів ніхто не виконував.

Здавалося, що втрачено будь-яку надію, адже при владі вже був Віктор Янукович, а все українське нівелювали. Раптом голова КМДА Олександр Попов, думаючи про наступні вибори, почав заправати з київською інтелігенцією. І запропонував варіант відкриття філії Музею історії міста Києва — Музею шістдесятництва. І депутати погодились, що це була реальна на той час пропозиція. Якщо місто дає кошти на ремонт приміщення на вул. Гончара, 33, то потрібно хатися за цю можливість.

Це не зовсім влаштувало громадську організацію, тому що статус філії Музею історії міста Києва не відповідає тематиці музею. Шістдесятництво — поняття загальноукраїнське, а коли з'явилось, то було навіть загальносоюзним. Адже шістдесятники були по всьому Радянському Союзу. А Музей історії Києва — це поняття значно вузше.

Наш музей має матеріали з усієї України і не є суто київським за тематикою. Але для нас це була єдина можливість офіційно відкрити музей, і ми нею скористалися. Музей відкрили 22 серпня 2012 року.

— Яку мету ставить перед собою музей?

— Наша мета — нести пам'ять про борців за незалежність України. Висвітлюємо період історії від 50-х років до Незалежності. Бо ті

Олес Шевченко, Олена Лодзинська та Василь Овсієнко

люди, які постали під час "хрущовської відлиги", ніколи не змінювали поглядів. Вони боролися попри репресії 60-х, 70-х, 80-х років, і надалі лишаються соціально й політично активними, попри вік і хвороби.

— Що вдалося зробити за п'ять років?

— Експозиція лишилася та сама, але значно поповнилася. Ми отримали архів Надії Світличної з Америки, а це сотні ящиків. Крім цього щороку фонди поповнюються новими надходженнями.

Тематичні виставки змінюються щомісяця. Це, звичайно, відволікає від фондової роботи. А опрацювати цей великий фонд, що дістався у спадок від громадської організації, — робота не на один рік.

Чергуємо фотодокументальні виставки про героїв-шістдесятників з художніми виставками. Наразі експонуються картини Любові Міненко, званої у світі художниці, послідовниці шістдесятників. У 70—80-ті роки її творчість замовчували, не допускали до виставкової діяльності. А зараз її талант розкривається на повну силу.

Розмістили у соціальних мережах звіт про нашу п'ятирічну роботу: було 53 виставки, понад 50 різноманітних заходів, презентацій книжок, творчих вечорів.

— А як справи з відвідуваністю музею?

— Спочатку закидали, мовляв, Музей шістдесятництва іс-

нує сам для себе. Але так було лише на початку, поки про наш заклад мало хто знав. А тепер все змінилося: за останній рік вдвічі зросла кількість відвідувачів. Хотілося, щоб про нас знали більше працівники освіти, приводили сюди учнів шкіл. Шістдесятництво нарешті повернуло до шкільної програми, а нам є що розповісти і вчителю, і учням.

Але основна проблема — брак місця. Коли ми мали розпорощені по всьому Києву фонди, то здавалося, що, маючи хоча б дві кімнатки, будемо задоволені. Коли нам дали це приміщення, то думали, що зможемо тут розміститися. Але експонати не вміщуються. Фондове приміщення переповнене. Шкода, що багато цікавих матеріалів лишаються поза основною експозицією.

Коли Народний рух України вирішив, що звільнить поверх над нами і передаватиме його в комунальну власність міста, ми звернулися з проханням розмістити нашу експозицію на цій площі. Якщо не на весь поверх, то хоча б на кілька кімнат для персоналу. На другому поверсі є частина нашого музею — це меморіальна кімната В'ячеслава Чорновола. Ми просили, щоб саме кімнати напроти музею Чорновола передали нам. Однак на цю частину приміщення вже були інші охочі. І рішенням департаменту культури КМДА туди вселили Малий драматичний театр. Стосунки з директором театру Валентиною Кімберською не склалися.

Тоді зібралися збори громадської організації. Виступали Лесь Танюк, Євген Сверстюк та інші. Усі висловилися проти відселення до музею театру. Оскільки це дві несумісні між собою організації, і діяльність театру заважатиме діяльності музею.

Приміщення старе, перекриття прогинаються. Коли нагорі репетирують, у нас стеля тремтить. Це, м'яко кажучи, дискомфорт. До того ж на їхньому поверсі міститься меморіальний кабінет. Ці думки донесли до керівництва театру. Але конструктивної розмови не вийшло.

Тим не менше театру належить приміщення на другому поверсі. Згодом Валентина Кімберська вийшла на пенсію і театр очолив молодий режисер Дмитро Весельський. Він прийшов до нас, прослухав екскурсію про

Під час екскурсії

«Свою Україну любіть...»

Людмила ЧЕРНЯК,
Чернівці

Із нагоди 400-річного ювілею в Горошівцях відкрили пам'ятник Тарасові Шевченку і стелу з гербом села.

творчість шістдесятників. Ми запропонували шукати для постановок театру щось із їхньої нереалізованої творчості. Можна роботи якісь принципово нові речі. Приміром, літературні вечори.

Чому постала ця тема? Департамент культури запевнив нас, що ми працюватимемо з театром як єдиний культурний центр. Що вони робитимуть вистави на теми шістдесятництва, поставлять спектакль про Чорновола.

Департамент вимагає спільної діяльності. Не знаю, чи коректно вимагати щось від творчих людей. Будь-яка творчість примусу не терпить.

Дмитро зізнався, що політика не входить у сферу його творчих зацікавлень. За цей час у театрі поставили молодіжний мюзикл. Звичайно, молодіжний розважальний театр має право на існування. Але він ніяк із нами тематично не пов'язаний.

Суть українського шістдесятництва — це боротьба за майбутню державу, трагічні долі, спалені життя, четверо людей, загинув у таборі уже в період діяльності Гельсінської групи. З розважальним жанром це ніяк не співвідноситься.

— *Останнім часом ця проблема загострилася?*

— До кабінету В'ячеслава Чорновола ведуть красиві гвинтові сходи. Підхід до них у фойє перегороджений вітражем, копією вітражу, знищеного відразу після його створення (1964 р.). Ми його відтворили за ескізами, це візитна картка нашого музею. Користуємося цими сходами, бо водимо екскурсії до кабінету В. Чорновола. А їм захотілося зробити сходи входом до театру. Але яким чином? Вони ж виходять у наше фойє. У нас же через нашу тісноту фойє — це частина експозиції.

Там розміщений подячний список засновникам музею і спонсорам, а також колаж “Широке море України”, де представлено обличчя людей, які брали участь у русі опору. Тут же картина Куткіна на козацьку тематику. Заходиш і бачиш, що це український музей.

Для нас дорога і тема Майдану. Покоління шістдесятників — це літні люди, яких, на жаль, з кожним роком стає дедалі менше. Але у 2013—2014 роках вони, попри хвороби, вік, вийшли на Майдан. Щодня ходили туди, коли все навкруги палало. Тут добра фотографія з Майдану. Ми не можемо відмовитися від цієї частини експозиції, бо це їхнє життя.

Тема АТО теж не чужа Музею шістдесятництва. До нас приходять учасники цієї війни, приносять бронжилет бійця, залізо Донбасу, дитячі малюнки, фотографії, прапори з автографами. Це наша тема, і вона має тут бути відображена.

Якщо це фойє буде спільним і для театру, глядач, який прийде на розважальну виставу, не зрозуміє, чому справа від нього стріляні гільзи, а зліва — похмурі портрети. Очевидно, несумісність такого антуражу для театру зрозуміли і в департаменті культури. І нам сказали все прибрати з фойє. Можна лише залишити якісь фотографії на стінах, а все інше згорнути.

Ми завжди мали свободу у проведенні наших заходів, тематичних виставок, це право в нас ніхто не забирає. Але розпорядження Департаменту культури ми не можемо не виконати.

Оскільки засновником музею є громадська організація, ми ознайомили її з ситуацією. Написали лист до Президента України, який підписали Левко Лук'яненко, Іван Драч, Олесь Шевченко, Дмитро Павличко, Йосип Зісельс, Анатолій Гайдамака. Зараз триває збір підписів на підтримку цього листа.

— *Як відбулося відзначення п'ятиріччя музею?*

— Прийшли засновники музею, члени громадської організації. Відбувся невеликий концерт, в якому взяли участь заслужені артисти України Світлана Мирвода і Тарас Компаніченко, а також Василь Лютий. Шістдесятники читали поезії, говорили про здобутки музею за цей час. Крім шістдесятників завітали члени їхніх родин, знайомі. Серед гостей — голова Українського Допомогового комітету у США Лариса Лозинська-Кий, сестра Аскольда Лозинського, який багато років очолював Світовий конгрес українців. Пані Лариса привезла нам дорогий подарунок — сорочку Ніни Строкатої. Також була присутня представниця цього комітету в Києві Віра Принько.

— *Та попри всі проблеми музею має безліч творчих планів?*

— Після завершення виставки Любові Міненко відкриваємо документальну виставку до 110-річчя від дня народження Петра Григоренка, який багато років очолював Закордонне представництво Української Гельсінської групи. У нас є значна частина його архіву, рукописи, світлин.

Далі запланована конференція, присвячена пам'яті художника Михайла Бойчука. Конференція відбудеться на тлі творів його послідовників. У нашій колекції багато їхніх робіт, а ще обіцяють довести картини з приватних колекцій.

Потім має бути виставка українського модерну. Коло авторів ще визначається.

На грудень — відкриття оновленого кабінету В'ячеслава Чорновола. Попередня виставка була зроблена ще 2000 року на перші роковини його загибелі. Маємо оновити експозицію і доповнити її матеріалами з нашого фонду.

У січні покажемо картини, писані в'язнями таборів ще сталінського періоду. Це надзвичайно вражаючі роботи. Доповнимо виставку документами і фотографіями, які у нас є з цієї тематики, а також табірною вишивкою, переданою Надією Світличною. Завершимо донецьким залізом. Тому що все це ланки одного ланцюга. Орієнтовна назва виставки “Геть від Москви”.

До того ж ми опрацювали лише десяту частину наших фондів. А там часто трапляються дуже цікаві знахідки. Приміром, до Києво-Могилянської академії невідомі принесли матеріали, пов'язані з Іваном Світличним. Серед них чотири пари окулярів, одними з них він користувався під час заслання. Його начерки і картки до “Словника української мови”. Фотографії з дарчими написами найдорожчих йому людей, що були з ним на засланні. У фондах знайшли уривок зі спогадів Данила Шумука “Передумане і пережите”. Виявляється, саме цей уривок вважався втраченим. І невідомо, які ще таємниці зберігають наші фонди.

Спілкувався
Едуард ОВЧАРЕНКО

Горошівці зустрічали гостей, яких запросили на відкриття пам'ятника Тарасові Шевченку, а також готували святковий концерт із нагоди 400-річного ювілею з часу першої писемної згадки про поселення. До навчально-виховного комплексу, де розпочалися урочистості, прибули заступник голови облдержадміністрації Василь Гостюк, перший заступник голови облради Інга Маковецька, голова Заставнівської райдержадміністрації Юрій Кітар, голова Заставнівської райради Сергій Капіцький, голова Чернівецького ОО ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка Остап Савчук, голова Буковинського етнографічного товариства Георгій Кожелянко, голова товариства “Україна-Молдова” Василь Васкан, голова Чернівецького обласного товариства “Земляцтво Заставнівщини” Михайло Пазюк, представники громадськості.

Віднині перед центральним входом до освітянського закладу на високому постаменті стоятиме погруддя юного Тараса.

До відкриття скульптури, яку виготовив відомий митець Володимир Рymar, найперше запросили того, хто ініціював спорудження пам'ятника Кобзареві в Горошівцях — заступника голови ОО ВУТ “Просвіта”, почесного громадянина села, заслуженого артиста України Івана Дерду, який тут народився, навчився співати від рідної матері й нині прославляється буковинську землю в ближніх і дальніх світах. Звертаючись до громади, уродженець села зазначив, що Тарасові Шевченку встановлено понад 1200 пам'ятників на різних континентах. Горошівський став сьомим на Заставнівщині після Кадубівців, Миткова, Кострижівки, Заставни, Вікна. Подякував Богу, ініціативній групі, однодумцям, зокрема місцевому підприємцю, віце-президенту Чернівецького автомобільного клубу “Буковина” Івану Мельничуку, сільській громаді, районній владі, які допомогли увічнити пам'ять Пророка в цьому селі.

Шкільний хор виконав пісні на вірші Тараса Шевченка, а юні читці декламували твори поета. Також на в'їзді до села встановлено стелу з гербом Горошівців, яку на замовлення сільської громади виготовив виходець із села, приватний підприємець Іван Цуркан.

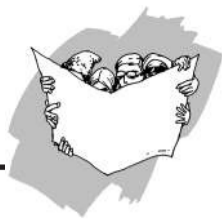
Герб створив заслужений художник України Орест Криворучко. Цей пам'ятний знак у геральдичних символах відтворив головні віхи розвитку Горошівців. У центрі села на лівому березі ріки Фундою в урочищі Осередок виявили археологічні пам'ятки готландської та давньоруської культур, що належать до XII—XIV століть, а за 1,5 км на схід в урочищі Коропова знайшли артефакти давньоруської культури XII—XIII століть. Вивчаючи історію Горошівців, відомий чернівецький художник дізнався, що свого часу тут стояла сигнальна вежа, з якої мешканцям подавали знак про небезпеку під час турецько-татарських нападів. Цей символ посів своє місце в одній із чотирьох частин герба поряд із золотими колосками, бо мешканці здавна вирощували зернові культури і займалися тваринництвом. В тому, що на гербі з'явилася ліра, велика заслуга народного фольклорно-етнографічного ансамблю “Горошівчанка”, створеного 1980 року, і їхнього односельця — співака, композитора, педагога і громадського діяча Івана Дерди, який написав “Гімн Горошівців” на слова зnanого українського поета Василя Васкана. За символічною книгою і пером на гербі найперше стоять імена поета і священика Григорія Воробкевича, відомого під літературним псевдонімом Наум Шрам. У Горошівцях народився священик і етнограф Корнило Ластівка. Він помер і похований у Відні, але багато зробив для популяризації української народної культури, друкуючи свої статті в багатьох українських виданнях світу. Герб виконано у синьо-зеле-

них кольорах, його обрамлює золотий вінок слави і шани.

Концертну програму відкрили аматорські колективи місцевого будинку культури, в якому до ювілею села провели ремонтні роботи. У вітальному слові голови райдержадміністрації Юрій Кітар висловив шире подяку усім мешканцям за любов та відданість рідному селу, які конкретними справами допомагають у його благоустрої, розбудовують і прикрашають свої будинки, двори й вулиці, примножують творчі надбання. З нагоди 400-річчя села Почесні грамоти райдержадміністрації вручив активним горошівцям, а сільському голові Іллі Житарюку передав ікону Пресвятої Богородиці — як оберіг для всієї громади. Зачитав вітальну листівку народного депутата України Максима Бурбака з нагоди ювілейних роковин.

Привітав своїх земляків експедит Чорнівецької міської ради Дмитро Сірман і подарував навчально-виховному комплексу книгу чернівецьких істориків Олександра Добржанського та Володимира Старика “Бажаємо до України”, в якій описані події Першої світової війни, оскільки горошівці також брали участь у тогочасних кривавих боях. На все село лунали пісні у виконанні Івана Дерди та його доньки Святослави. З музичними вітаннями на святі виступив фольклорно-етнографічний колектив “Васлиха” із Кострижівки. За добрий настрій і хвилини розради в нелегкій для України час публіка винагороджувала учасників концерту ширими оплесками. Вони подарували свято, яке запам'ятовується надовго.

о. Юрій МИЦІК,
д.і.н., проф.,
Інна ТАРАСЕНКО,
к.і.н.

Василь Авраменко (1895—1981) — знаменитий український хореограф, балетмейстер, популяризатор українського народного танцю, був активним учасником визвольних змагань 1917—1921 рр., в боях за Україну був поранений... Після поразки емігрував до Канади. Тут він створив власну танцювальну школу і по праву вважається основоположником українських народних танців у Північній Америці. У Оттаві (Канада) в центральній бібліотеці-архіві зберігся особистий архів митця, з документами якого нам вдалося попрацювати.

Серед різноманітних документів вирізняється листування Авраменка зі своєю рідною і в Україні (Стеблів, Київ тощо), і за її межами (Китай-Харбін). Рідня — це племінники та племінниці. Вони писали митцю з родинних почуттів, хоча нерідко скаржилися на тяжке життя і навіть просили матеріальної допомоги. Був серед племінників і Онисим Авраменко, який служив офіцером у червоній армії аж у Забайкалі і надокучав дядькові проханням грошей. Був з ним на “ти”, бо були майже однолітки (Авраменку було 33 роки, його племіннику трохи менше). Онисим хвалився своєю службою, успіхами дружини на любительській сцені в більшовицьких п’есах, і просив грошей, які начебто були необхідними для її оздоровлення, причому всі листи писав російською, хоча знав українську. Митець спочатку відмовчався, а коли племінник став пропагувати “прелесті” совєцького раю, тоді Авраменко написав йому 28 червня 1928 р. гнівного листа і того ж дня написав цілий трактат, у якому викривав російську колоніальну імперію, принагідно навівши уривки з “Кобзаря” Шевченка, незначно змінюючи текст в деяких місцях (видно, цитував вірші по пам’яті). Згаданого листа варто надрукувати на шпальтах “Слова Просвіти”.

Відповідь манкурту

1928, червня 28. — Лист Василя Авраменка до Онисима Авраменка

До “пролетарія” — Ониська Авраменка. Ст. Дівізійна, Забайкал. обл. 28 червня 1928 р.

СССР

Шановний небоже!

Дякую тобі за надісланий твій історичний для мене лист, з котрого довідався про твою свідомість, як сина трудового українського народу — до України, а також що ти за людина взагалі.

Ну, потрудися ти, небоже! Скажи так, в душі своїй, хто тобі складав той “комуністичний маніхвєст”, в котрому ти й про платину, й про золото, й про Чемберлена, й про Сако з Ванцетті і нарешті про те, що ти таки “замухришка” згадав. А під кінець, “что ми адні любім только” Тараса Григорієвича Шевченка... Хто це “ми адні” — отта гилота, як ти, що цурається рідної української мови, що вийшла з бідного українського селянства, а тепер стала “гаваріть на апчепанятному язике” і з Москви бере патент і вказівки, як любити й шанувати нашого народного пророка, котрого в свій час Москва й замучила, пославши на 10 літ в страшні солдатські тогочасні казарми...

Ти смієш мені кидати обвинувачення в зраді нашому народові. Ти, що став яничаром для трудового Українського Народу...

Ти “успєл забезпечити безвозвратно за счет государства” свою сім’ю і мовчи, коли забезпечив, не хвалися, що маси народу, якого ви опікуєте, пропадають в бідності, темноті й хворобах, а вам добре живеться... Дуже радий, що “забезпечив”, хотів би я, щоби всім там у вас жилося добре, дійсно як в раю земному, але щось не так є... Шкода, що там у вас не записався весь народ 100% з усім господарством: з возами, телятами й т. д. у вашу партію (а це треба було б зробити), щоб тоді ви співали. А ти теж “гаваріли би на апчепанятному язике” й “успєвал би” за счет етіх “не комуністов”?

Скажу тобі словами Т. Шевченка:

“Заснула Вкраїна...”

Бур’яном укрилась, цвіллю зацвіла,
В калюжі, в болоті серце прогноїла.
І в дупло холодне гадюк напустила
А дітям надію в стєпу оддала...”

(з поеми “Чигирин”)

А ти під натиском, напевне, “державної українізації” в “свабодной соціалістической стране Україне” (де з соціалізму лише назва) не хочеш гаваріть “на мужицком” язике, а пишеш по-панському — па апчепанятному, а далі

“Доборолась Україна

До самого краю:

Гріше ляха свої діти

Ї розпинають

Замість пива праведную

Кров із ребер точуть.

Просвітити, кажуть, хочуть

Матеріні очі

Современними огнями...”

Так було, так є й тепер, що говорить батько Тарас до України:

“Стєпи твої запродані

Жидові, німолі,

Сини твої на чужині,

На чужій роботі...”

Дніпро, брат твоїй, висихає, а

Могили твої гори —

Москаль розриває...

Нехай рие, розкопує,

Не своє шукає,

А тим часом перевертні

Нехай підостають.

Та допоможуть москалеві

Господарювати

Та з матері полатану

Сорочку знімати...”

Й от поділили на 4 часті Україну сусідоньки любі (Москва, Польща, Румунія й Чехія забрала трохи) та й мило собі “опікуються” “хахлами”, “русинами”, “рутеніями” і т. д., раніш грабували Україну, дерли і вбивали, тепер м’якше... Тепер збирають тільки великі податки в одній частині до “Польські”, в другій до “матушки Маскви” — патаму что ана всім свету галава, забирають молодих хлопців з нашого народу у своє військо, опанували наші школи й виховують таких мо-

лодчиків, як і ти, що забув стид і сором, що сам знає, що є “замухришка” нещасний, а сміє дядькові своєму, що весь час працював і боровся за український трудовий селянський люд, що руйнував царський катівський лад під час Революції і від того ні дня, ні години не мав спокою, не маю маєтків, не маю часто ні цента за душею, але живу і працюю для ідеї відродження українського народу! Ти, осмілюєш кидати обвинувачення в народній зраді, в “контрреволюції” й т. д.

Тяжко мені, що таку гадюку для українського народу, яким ти став через несвідомість свою, земля носить.

Навчися раніш говорити до мене рідною мовою, мовою нашої бідної матері, прочитай “Кобзаря” — відчуй його горе за долею змученого козацького народу українського і будь простою людиною — сином свого народу, а не нікчемним “просветітелем з апчепанятной літератури безплатнаво государственнаво іздательства” — бо про це багато можна говорити, та це не моя справа. Нехай у вас буде все найліпше, і вимастіться не тільки всі в червону, а навіть в огненну краску, не в красці суть, а в тому, що Ви робити будете, чи довго на Україну комісарами будуть посилати “Безрубахових”, “Пятакових”, “П’яних” й т. д., а українці будуть десь в лісах Сибіру, чи в степах Туркестану “просветять на апчепанятном язике” “глухих” місних жителів — чтоби скареє сталі рускімі”.

Кажуть, що створіння, що звикло повзати — літати не може. Так і ти, звик вже ходити в ярмі московському і хочеш ще народ наш в ньому залишити, “Ви адні только любіте” Т. Шевченка, а чи шануєте Заповіті його, щоби “чужому научитися — свого не цуратися”.

Бо хто матір забуває — того Бог карає!..”

Але що тобі говорити про Україну, про те горе, що діялося і діється там — ти себе “забезпечили”, що тобі тепер Україна? Тобі московський додуд (така пташка на болоті) закуєт, нашо тобі наша сіра зозуля в лєваді селянській.

Бажаю тобі успіху! Все ж таки коли хочеш писати до мене, то стань перше українцем і пиши на нашій мові.

Твій дядько”.

(Машинопис)

Георгій ЛУК’ЯНЧУК

У київській книгарні “Є” презентували книгу “Розстрільний календар” Олени Герасим’юк. Це унікальна хроніка політичних репресій в радянській Україні. Страшні події нашої історії ХХ століття — арешти, допити, заслання, розстріли українських політичних діячів, військових, науковців, митців, письменників, громадських активістів — викладені не у хронологічній послідовності, а прив’язані до традиційного календаря. На 432 сторінках у формі щоденного календаря подано короткі розповіді про репресії української інтелігенції. Тут не лише зафіксовані дати подій, а й подані короткі розповіді про долі людей, які зазнали переслідувань та катувань. Така форма викладу наочно показує схему роботи радянської репресивної машини та привертає увагу до сторінок історії, які нам потрібно знати і пам’ятати.

Історія “Розстрільного календаря” почалася з невеликої акції на Майдані Незалежності, яку Олена Герасим’юк з істориком Тетяною Швидченко влаштували 3 листопада 2013 року. Якраз у річницю страшної трагедії в урочищі Сандармох у Карелії організатори акції зачитували імена людей, розстріляних там органами НКВД 1937 року. Окрім активістів, істориків, політв’язня радянських таборів Василя Овсієнка (члена “Соловецького братства”) на зустріч завітали і родичі репресованих. Вони розповіли родинні історії про важкий багатолітній пошук правди про своїх рідних в архівах, що приховувались у радянські часи. Тоді й виникла ідея проекту “Розстрільний календар”. Особливим досягненням проекту вже у перший рік його існування стала реабілітація за рішенням суду імен отаманів Холодного

Презентація «Розстрільного календаря»

“Згадуючи 80-річчя сталінського терору, не можна забувати, що він був похідним від лєнінського, якому цього року виповнюється 100 років. Машину більшовицького терору як метод державного управління створив Лєнін і довів до “ідеальності” Сталін. Сталін виявився найталановитішим учнем Лєніна, який, як це нерідко траплялось в історії, навіть перевершив свого вчителя.”

Ніякого майбутнього у Росії не буде, доки не буде нарешті визнано, що і Лєнін, і Сталін — кати одного ряду. Доки не буде визнана злочинною організація ВЧК-ОГПУ-НКВД-МГБ-КГБ-ФСБ, яка завжди була “караючим мечем партії”. Доки комуністична ідеологія не буде прирівняна до фашистської. Доки не будуть заборонені всі організації, які сповідають ці ідеології і піднімають на свої знамена вождів, що чинили жахливі злочини. Необхідно пам’ятати, що кількість жертв комуністичної ідеології значно більша, ніж жертв фашистської. І доки не буде викорчувана ця зараза, у Росії немає майбутнього”.

Гаррі Каспаров

Яру та зняття з них тавра злочинців у надуманих злочинах!

А сама книга, власне, виростає з одного іменного електронного проекту у “Фейсбуці”, який стартував 1 січня 2016 року і став частиною великої роботи з поширення пам’яті про закатованих і загиблих українців у часи компартійно-радянської системи. Серед них Микола Леонтович, Остап Вишня, Микола Вороний, Микола Зеров, Майк Йогансен, Микола Куліш, Лєсь Курбас, Агатангел Кримський, Олександр Мурашко, Валеріан Підмогильний, Євген Плужник, Павло Филипович, Микола Хвильовий... і десятки інших видатних діячів “Розстріляного відродження”!

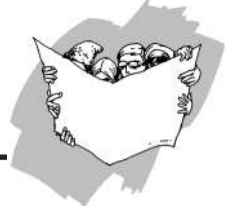
Історії, які потрапили до книги, є невеличкою частиною всього масиву, опублікованого на сторінці “Розстрільний календар” у “Фейсбуці”. До неї ввійшли лише найдинамічніші речі, які є краплею в океані тюремної і табірної історії радян-

ської України. Вони, звісно, не відтворюють усієї картини ГУЛАГу, але дають відповідь на багато питань, які ми чомусь боїмося навіть ставити перед собою... Спільна з фаховими істориками (науковий редактор — кандидат історичних наук, провідний науковий співробітник Інституту історії України, член “Соловецького братства” Оксана Юркова), журналістами і волонтерами робота не лише сприятиме поширенню страшної правди про злочини радянської влади, а й допоможе змінити ставлення суспільства до пострадянської пенітенціарної системи, яка збереглася незмінною та продовжує калічити ув’язнених і в наш час!

У створенні книги брали активну участь Тетяна Швидченко, Анастасія Євдокимова, Олена Степаненко, Олена Кухар, Олександра Очман, Катерина Рудик, Міла Мороз, Олександра Статкевич, Тетяна Григоренко, Ірина Скакун, Олександр Северин.

Р. S. Про автора: Олена Герасим’юк — поетка, есеїстка і перекладачка. Авторка поетичної збірки “Глухота” (К, Смолоскип, 2014). Лауреатка Першої премії у конкурсі пам’яті Леоніда Кисельова (2012), Міжнародної українсько-німецької літературної премії імені Олеся Гончара (2013), Другої премії літературного конкурсу видавництва “Смолоскип” у номінації “Поєзія” (2013). Перша гостя резиденції для письменників “Станіславський феномен” (2013). Окремі вірші перекладено англійською, литовською, грузинською, італійською, німецькою, сербською, польською, білоруською та російською мовами.

Служити Богові й Україні Про співпрацю протоієрея Храму Архистратига Михаїла в с. Лосятин на Кременеччині з районним об'єднанням товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка

Лілія СЛЕДЗІНСЬКА,
голова районного об'єднання товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка на Кременеччині

Переглядаю візитку Лосятинського церковного музею “Музей митрополита Якова (Панчука)” і замислююся над тим, скільки талантів Господь Всевишній подарував отій людині — директору музею, протоієрею отцю Василю Хоміцькому. Це — мудрість, прекрасна пам'ять, багата ерудиція, високий художній смак, бажання усе знати, талант педагога за покликанням, уміння спілкуватися з учнями, великий патріотизм, безстрашність і мужність у двобой з ворогами, а їх сьогодні є чимало тут — а внутрішньому фронті України; талант у вихованні донечки і сина та ще і ще...

Отець Василь вже кілька років співпрацює з ВУТ “Просвіта” імені Тараса Шевченка, на одному із засідань районного об'єднання просвітяни обрали його своїм капеланом. Він бере активну участь у заходах Кременецької “Просвіти”. Зокрема 2015 року, коли було знайдено місце поховання сотенного УПА Ігоря Мислінського, отець Василь поїхав з нами в складі делегації від “Просвіти” за понад 30 км у село Великі Загайці Шумського району. На сільському цвинтарі відслужили панахиду, перепоховали тлінні останки сина в могилу матері Агафії Мислінської на хуторі Вірля Кременецького району, матері, яка усіх своїх трьох синів, два з них — Ігор та Борис — були

сотенними, віддала на боротьбу за волю України. У відкритті та посвяченні пам'ятника у серпні 2015 року взяв участь отець Василь.

У селі Панасівка Зборівського району Тернопільської області зусиллями отця зібрано чимало матеріалу про нерівний бій повстанців армії УПА з енкаведистами в роки II Світової війни і розміщено їх у кімнаті-музеї повстанської слави. Делегація від нашої “Просвіти” відвідала цей музей і високу братську повстанську могилу, де спочивають вічним сном наші борці за волю і незалежність України. Приємно вражає інтер'єр Храму села Лосятин, де знайшлося місце для Державного і Бойового прапорів України.

На церковному подвір'ї Храму Архистратига Михаїла в селі Лосятин упродовж кількох років діє Музей митрополита Якова. Абсолютно все — документи, речі, розміщені експонатів — виконано зусиллями однієї людини, отцем Василем Хоміцьким.

Уже стало традицією проводити дитячий табір “Лісова школа на Вірлі” для просвітянських дітей, і в цих заходах разом з іншими священиками бере участь і отець Василь. 2016 року внаслідок пошукової роботи районного об'єднання визначили місце загибелі 1950 року останнього районного провідника армії УПА “Орла”, Феодосія Трофимюка з села Кімната. На цьому місці діти встановили безрезувий хрест. Це в урочищі Воронуха, неподалік від с. Бережці. На відкритті та посвяченні повстанського пам'ятника був і отець Василь

разом із намісником Свято-Юр'ївського чоловічого монастиря ієромонахом Полікарпом.

За порадою нашого капелана в світлиці “Просвіти” в м. Кременці облаштовано символічний іконостас. Час від часу за потреби тут проводяться під його керівництвом Служби Божі, переважно панахиди.

Так, 15 лютого 2016 року разом із просвітянами з м. Тернопіль у світлиці нашого Районного об'єднання відбулося урочисте засідання, присвячене Данилу Кулиняку — великому українцю, відомому письменнику та історіку, заслуженому журналісту України, директору Всеукраїнського благодійного фонду імені Петра Калнишевського, головному редактору часопису “Зона” Всеукраїнського товариства політв'язнів і репресованих, за плечима якого стоять героїчні постаті “лицарів духу” — Петра Калнишевського, Данила Братківського, запорізького писаря Глоби, Івана Мазепи, мужніх січовиків і стійких спартанців, тобто тих, кого оживив Данило Кулиняк у слові, повертаючи їхні імена з “сутемного минулого”. Тоді ж отець Василь відслужив заупокійну панахиду на честь Данила Кулиняка.

Коли трагічно загинув наш Богдан Головин — почесний голова Тернопільського обласного об'єднання товариства “Просвіта”, ми на дев'ятий день зібралася у своїй світлиці, і отець Василь провів заупокійну панахиду пам'яті про незабутнього друга і побратима Богдана Головина.

6 травня 2017 року на цвинтарі хутора Вірля на Кременеччині відбулося посвячення могили матері, куди вклали скриньку із землею, привезеною з Цуманських лісів, де загинув її найстарший син Борис Мислінський — сотенний Армії УПА.

На запрошення отця Василя збираємось і їдемо в с. Лосятин. Чи це святкування Дня Незалежності, проведене на подвір'ї Храму Архистратига Михаїла, чи посвячення ікони Святого Якова, чи відкриття музею.

Співпраця між протоієреєм отцем Василем і просвітянами Кременеччини триватиме. На жаль, таких священиків так бракує сьогодні в Україні.

А ще о. Василь — неперевершений бджоляр.

Де ж бере сили, завзяття і натхнення ця людина!? Звичайно, від Бога. Бо Бог і Україна у нашого капелана понад усе!

На Чернігівщині вдруге пройде Міжнародний фестиваль інтеграції слова у сучасному арт-просторі «Litavry»

“Війни виграють не генерали, війни виграють вчителі й священики”. Ці слова канцлера Німеччини Отто фон Бісмарка стосуються не тільки освіти й духовного наповнення особистості, а й культури, кіно, літератури. Велике значення для спротиву агресору має мова, як один із найкращих видів зброї. А забезпечують її наповнення письменники. Саме бійці духовного фронту ведуть боротьбу за душу кожного громадянина. Саме від них залежить результат — перемога над агресором. І ми повинні докласти чимало зусиль для нашої перемоги. Виходять у світ нові книжки, а у великих і малих містах відбуваються зустрічі з письменниками, літературно-мистецькі фестивалі.

Із 18 до 22 вересня 2017 року в Чернігові, Ніжині, Варві, Куликівці, Корюківці та Седневі відбуватиметься II Міжнародний фестиваль інтеграції слова у сучасному арт-просторі “Litavry”.

18 вересня — відкриття (м. Чернігів); 19 вересня (Корюківка, Куликівка, Варва, Чернігів); 20 вересня (Ніжин); 21 вересня (Седнів).

У рамках фестивалю мешканці й гості міст зможуть насолодитися сучасною світовою літературою.

Організатором II Міжнародного фестивалю інтеграції слова у сучасному арт-просторі “Litavry” є громадська організація “Центр новітніх ініціатив та комунікації” (м. Ніжин, Тетяна Винник).

Партнери фестивалю — Чернігівська обласна рада, ОДА, Чернігівська, Ніжинська, Корюківська міські ради, ГО “Медіа-центр “Свобода слова нового століття” (м. Корюківка, Віктор Татарин), МГО “Альтернатива” (м. Корюківка, Володимир Онищук). Головний спонсор фестивалю — Аграрна партія України. Фестиваль “Литаври” також підтримали Юрій Болеховець та Сергій Охонько.

Фестиваль “Litavry” на теренах України з'явився 2016 року, за рекомендацією себе як культурний захід міжнародного рівня. В рамках проекту традиційно буде видано альманах “Литаври”, до якого увійдуть сучасні твори письменників з таких країн як Грузія, Болгарія, Індія, Хорватія, Сербія, Чехія, Польща, Китай, Туреччина, Білорусь, Словенія, Вірменія, Грузія, Іран, В'єтнам, Україна.

**Прес-служба
Фестивалю “Litavry”**
З повагою, Прес-секретар Міжнародного фестивалю “Litavry”
Віктор ТАТАРИН

Едуард ОВЧАРЕНКО
Фото автора

Обличчя українських воїнів

Національний музей Т. Шевченка презентував виставку фоторобіт журналістки та фотографа Віки Ясинської “Портрет солдата”.

Артем Зайка, с. Зінків, Полтавська область:

“Якось потрапили ми під обстріл у районі Червоного Лиману, і мені довелося свого товариша, який стівав кров'ю, тягнути на собі через усе поле. Він був від мене вдвічі більшим, 2 метри на зріст. У нього було наскрізне поранення руки і плеча. Добре, що в нас були американські аптечки. Я засипав йому в одну рану порошок, а на другу наклав джгут. І вирішив його тягти. Пару метрів протягнув — впа, знову пару метрів протягнув — впа. Був вечір, і нас дуже обстрілювали. Це просто диво, що якось перейшли те поле, бо довелося тіти близько двох кілометрів. Зараз цей боєць живий і вже пройшов реабілітацію”.

Олександр Зозуляк, с. Банилів-Підгірний, Чернівецька область:

“Найгірше — це втрата свого військового підрозділу. Особливо, якщо я можу бути в цьому винний. Ось цього я боявся більше, ніж смерті. Тому, поки я лежав під танком, думав про своїх хлопців, а не про себе. Чи усі живі. Але за період бойових дій я не втратив жодного бійця, а всі поранені вже повернулися в стрій.

Здається, що тепер я став більш твердим, і війна мене загартувала. Мені доводилося командувати, дава-

жній обстріл, міни летіли в машини. Розстрілювали з лісосмуг. Ми всі голосно кричали: “КОРИДОР, КОРИДОР!!! Не стріляти!!!” Ніхто з нас не був готовий до нападу”.

Василь Ковальчук, м. Славути, Хмельницька область:

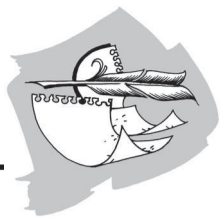
“Коли під Іловайськом пішли розмови про коридор в обмін на полонених, Росія виставила ще один ультиматум. Вони хотіли, щоб ми залишили зброю і техніку. Мені ця ідея не подобалася. Напередодні вже були перемир'я на кілька годин, для того, щоб вивести поранених і вбитих. Росіяни їх не впустили, обстріляли. І це вже мало бути сигналом, що їм не можна довіряти. Нас підняли о 5-й ранку, щоб ми виїжджали. Колонна була величезна. Більшість їхали на звичайних автівках. Ми знайшли КА-МАЗ із металевим кузовом. Загрузили туди всім підрозділом. Цей кузов врятував нам життя. Хлопці вже подумки були вдома. Деякі спали, відклавши вбік автомат. Рухались начебто вільно, але вороги вже потроху з боків почали пострілювати, ніби знущачись. А через кілька кілометрів почався справ-

жній обстріл, міни летіли в машини. Розстрілювали з лісосмуг. Ми всі голосно кричали: “КОРИДОР, КОРИДОР!!! Не стріляти!!!” Ніхто з нас не був готовий до нападу”.

Юрій Шупітко, м. Чернівці:
“Мені базато хто казав, що можуть “відмазати”. Я відповідав: “Ви що? Це моя земля, а Росія зовсім знахабніла, ще й сюди на захід дійдуть”.

Я живу зараз один. Якби хотів, то в мене була можливість виїхати за кордон. Там протягом п'ятнадцяти років живе і працює моя мама, а батько помер 4 роки тому.

Мені хотілося до того, що й усім: спокійного життя, роботу, сім'ю. Після Майдану сподівався на зміни в країні. Пішов в армію. Якщо я не зможу захищати Україну фізично, то буду активістом. Людям треба тормозити. У мене багато хто запитує, який толк, що я був на війні, окрім того, що здобув каліцтво. Деякі думають, що якщо ми живемо на самому заході, то нас усе це не стосується. Тому я пояснюю всім, кому тільки можна, що найстрашніше тепер — залишатися байдужим”.

3 «Недописаної книги»: щоденникові медитації, афоризми

Євген БАРАН

До лаконічного формату писання підійшов не зразу, але й не випадково. Мене завжди дратувала зайвина слів. Напевне, це відповідає моїй психічній конструкції. Бо матеріали поза трьома сторінками для мене були мученими. Першим, кого читав з творців короткого афористичного жанру, був Станіслав Єжи Лец, потім — Шамфор. Але найбільше вплинув на пошук форми Володимир Брюгген із своїми “Блокнотами”.

Сьогодні видав дві книжечки під назвою “Недописана книга” (Івано-Франківськ, 2016; розширена версія першого видання: Луцьк, 2016; Івано-Франківськ, 2017), на черзі третя “Говорить Євген Баран” (Чортків: Золота Пектораль, 2017). Чи буде наступна і в якому форматі — не знаю. Навіть більше. Не переймаюся. Живу.

Ці короткі записи — щоденникові медитації, афоризми — друкувалися на сторінках “Української літературної газети”, “Літературної України”, часописів “Харків”, “Золота Пектораль”, “Перевал”.

• Книжка — це завжди провокація і завжди надія, що її герой зігріє тебе людським теплом...

• Коли темно і безвихідь, — рух відкриває простір...

• Світоглядний флюгеризм таке ж зло, як

вбивство, пограбування, зґвалтування. Чому ж злочинця звинувачуємо, а флюгера майже заздriamo?..

• Жіноча краса — це зміна чоловічих уявлень про перспективу ліній...

• Прикривати власне нікчемство системною проблемою можуть тільки професіонали.

• Говорити про творчість треба в контексті творчості. Говорити про людину треба в контексті гріха. Як поєднати гріх і творчість, тоді як Змій і Ева — органічніша єдність?..

• У мені живе не жага правди. У мені живе чужа правда, яка час від часу мене випалює, як напалм. А потім я відроджуюся, і не знаю, хто я і чому маю говорити чужу правду...

• Згадуючи Людмилу Малкович (1967—2011). Таке згадування важке. Бо кожний має свій спогад. Я знав її так мало, що можу творити міт. Але цей міт не буде пов’язаний з кимось, хто носить се прізвище. Се буде мій міт про Людмилу Малкович, яка мала в собі українського ідеалізму більше, ніж усі, хто її знав. Тому вона так рано пішла. Аби не розчаруватися в тих, хто йшов за нею чи, навіть, поряд із нею.

• Скільки б не знімкувався біля пам’ятників, не закаж’янієш і не зрозумієш їхньої скам’янілої тоски...

• Замкнуте коло: влада вимагає жертв, жертви рвуться до влади.

• Дотримування “протокольних речей” — се не міщанська забаганка. Се нагадування про культуру спілкування, коли сама культура в “загоні”.

• Що найгірше у смерті рідних — що ти ні божеволієш, ні приймаєш ірреальної очевидності. Лише “зависаєш” у черзі до своєї пори.

• У вічній гонитві “писання-друкування” і видавець, і письменник — заручники. Тільки не кожен видавець і не кожен письменник хоче бути в ролі жертвового ягняти.

• Зле, що влада не наша, але й ми на нашій землі не по-нашому живемо.

• “Львівське сміття” — стратегічні можливості влади.

• Ніхто в цьому світі нікому не треба. А коли треба, — дивне неспівпадіння зводить наше бажання любити нанівець. Ми ще цю екзистенційну трагедію можемо проговорити. І тільки.

• Серафинецьке: Говорю із Василюною Бабій (Загоровською), якій 97-й. Вона дивиться на сина, якому 68, і так ніжно каже: “Мій Василько, він у мене найстаршенький”... Що вартує цілий світ проти материнської любови.

• Я все-таки традиціоналіст, у тому сенсі, що школа і традиція (розуміння, зберігання, передавання) — єдине, що може врятувати людину від поглинання хаосом.

• Людина — це межа; де нема межі, там нема людини. Обережність — не межа, це утробний страх. Треба вміти розрізнити, і мати мужність йти.

• Сьогодні я був свідком смерті і воскресіння. Смерть спантеличила мене і приятелів, а воскресіння внутрішньо обурило родину.

• Сказав би щось про літературу, промовчав би щось за особисте. Ото, між словом і мовчанням — я.

• Ми дивуємося сталінській тиранії. Тиранія виростає не на страхіві. Тиранія виростає на сподіванні власного добробуту будь-якою ціною.

• Отак є: спочатку говориш із людиною, а потім вона повертається в дипломах і медалях.

• Сьогодні Національна премія ім. Тараса Шевченка — для самураїв. Але літературний самурай ще не значить писателів.

• Все вартує вивчення, тільки вивчення не вартує усього.

• Помирають матері, й мої приятелі із запеклих і категоричних юнців перетворюються у втомлених і сивочолих мужів.

• Людське життя, як і людська смерть, вартують лиш тоді, якщо за ними стоїть історія Людини. Коли ж там проминання споживачів хліба, — се треба прийняти як календарну закономірність.

• Люди не змінюються. У кращому разі

дрібніють, у гіршому ск... Нещасливі вмирають плачучи. Стоїки вмирають мовчки. І тільки одиначи перед смертю уточнюють: “То що, мені вже п...ц?...”

• Екзистенційне: є моменти, коли ми не хочемо, аби рідні йшли (так як були моменти, коли ми в запалі цього хотіли), а тепер стримати їх годі.

• Великому човну мудрого Харона.

• Боже, дай терпіння моїй глупоті, бо мудрість, коли така є, дасть собі раду сама.

• Для того, аби залишатися собою, треба позбутися випадкових подорожніх, які думають, що саме вони регулюють твій шлях.

• Ми буваємо такими непримиренними борцями за народну справедливість, а програємо родинний простір, віддавши його на поталу вродженому авантюристу.

• Оригінальним легше бути, ніж чесним і добрим.

• Нелітературне. Завжди підтримував людей, які в естетичному і світоглядному плані були, як мінімум, вторинними. Бо вважав і вважаю, що кожній людині треба давати шанс вирватися за межі власної клітки. Маю приклад: Бог кожного дня дає нам шанс і не запитує, чи ми гідні його. І хоча часто я помиляюся в людях, але не помиляюся у вірі.

• Що ми за нарід такий? Нема про кого говорити, але є кого згадати.

• Як поєднати бунтарство з традицією і школою? Коли зрозумієш, що без цих трьох складових немає творчості.

• Завжди цікаво спостерігати як з віршописця виростає поет (як з личинки метелик). Не всі проходять цей шлях. У всіх — різні причини невдач, тільки прорив видається подібним.

• Кожне покоління народжується зі своїм Богом. І або виростає з ним, або деградує без Нього. Про тих, що “зависли” між виростанням і деградацією не кажу. Хоча їх і більшість.

• Слухаючи Портяка: нема вічних історій: є смертні люди, які переповідають банальні анекдоти, як біблійні сюжети.

• Все правда, поки вона не література.

Вадим КРИЩЕНКО. Вузлики на пам’ять

Кажу цікавості чужій

Оголені ми в ніжності своїй,
Та споглянуть — оте із думки викинь.
Тому й кажу цікавості чужій:
Не зиркайте в щілину наших вікон.

Він йшов

Він йшов зі знаком правоти
Й надія було тісно.
Тепер збагнув — йде не туди,
Та повернуть вже пізно.

Учимося у бджоли

Завжди дивуюся завзятості бджоли:
Збирає нектарі, де квіти зацвіли.
У неї вчись... до тих старань їди,
Щоб по собі лишити щось схоже на меди.

Я не забув

Все добре... Але є моменти,
Я досі не забув хвилини ці:
Пізнав й такі аплодисменти —
Як ляпаси болючі по щоці.

Мовчїть

Ви знаєте, хто вже багато ліг
І хитро, і лукаво править світом?
Мовчїть... До вуст свій палець притулїть,
Якщо не хочете постать антисемітом.

Наївність

Наївність не зови провинною
І не соромся ти.
Чим більше у душі дитинного —
Тим більше й доброти.

Забуваймо погане

Багато злого під ногами,
Та істин не губи ніде:
До того, хто забув погане —
Хороше без вагань прийде.

Найкращий судія

Найкращий судія — це час,
Бо судить справедливо й широко,

Хвальбу єднає до образ —
А потім свій виносить вирок.

Кохання — не гріх

— Між ними — гріх, — говорять часто,
А я уточнюю слова:
Кохання може быть нещасним,
Але гріховним — не бува.

Звертаюся до себе

Завершивши ходу земну,
Лиши в останній післямові
Не жмут гіркою долину,
А віть бузкової любові.

Метаморфоза

Все по черзі — усмішки і сльози
Я виймаю із душевних звалищ.
Та бувають все ж метаморфози:
Кликав друзів — вороги озвались.

Попросимо

У нас поразок більш ніж перемог,
Хоча ми билися, боролися до безтями.
Попросимо, щоб в нашій долі Бог
Оті два слова поміняв місцями.

Буває

Життя ми називаєм грою —
Тривожні співи на кларнеті...
Буває лото б’ється двоє,
А перемогу має третій

Тїнь

Тїнь од стїни, що дах трима,
Від дерева, що має листям...
Та тїнь бува — і між двома,
Які любились... Й розійшлися.

Помилки

Слова ці пригадалися не для втїх,
Бо їх забув чомусь...
Розумні учаться на помилках своїх,
А я, дурний, — не вчусь.

Прохання

У Господа ми просимо багато.
Я попрошу, як просять всі:
Перетвори мою журбу на свято,
Щоб зміг утішитися в сльозі.

Смішно і трагічно

Людина повторяється в житті
Чи, помираючи, щеза навечно?...
Питання давні й начебто прості.
А відповіді?... Смішно і трагічно.

Старі клейноди

З минулого здіймаю покривало.
В історії є й сторінки брудні:
Старі клейноди в нас Москва украла,
А учить нас за титлами брехні.

Мій гострий Тризуб

Двоглавий орел... Ти одвічний хижак,
Несеш всюди лихо, несеш всюди згубу...
Та я не боюсь твого дзьоба-ножа,
Його я стешу своїм гострим Тризубом!

Отакє

Щось гїрчить, а щось лоскоче —
На усе є воля Божа...
Один може — та не хоче,
Інший може — та не може.

Найлюбїші діти

Хоч ховає загадку життя
У свої чуттєві студи-грюки...
Я зробив для себе відкриття:
Найлюбїші діти — це онуки.

А ми живї

Багато болїсних проблем
Щодня нам застують дорогу,
Штовхають ліктем та плечем.
А ми живї... І слава Богу!

Натяк

Не чув, щоб птах виспївував дуєтом
Чи під вікном, чи з неба, з висоти...
Це натяк, щоб збагнули ви поета —
Душа для пісні просить самоти.

Формула життя

Один день — в радіснїм співзвуччї,
А інший — журиться і плаче...
В такїй черговостї всі суші.
А хто придумав щось інакше?

Все — від любовї

Любїте сонце і блакїть,
Пївденний степ й Карпатські хашї.
Одне одного полюбїть.
Любїте — і світ стане кращим!

Прохання

Заходьте у храм, що ряснїє обнвою,
Хай вас не торкається слово вороже.
Братове, молїться українською мовою —
І Бог вас почує, і вам допоможе!

Пшеничне слово

У словї, як у хлїбї, є свій смак,
Їх бережи, щоб не було понижено.
Тож недаремно люди мовлять так:
— Дай хлїба житнього, а слова дай пшеничного.

Олексій НЕЖИВИЙ,
доктор філологічних наук, професор

Одкровення епохи

Листи двох поколінь / Упорядник Ю. Роговий. — Полтава: Дивосвіт, 2017. — 164 с.

Треба тільки прочитати книжку, щоб упевнитись: назва цієї рецензії аж ніяк не перебільшення життєвих діянь насамперед трьох людей, тобто одного адресанта й двох адресатів вісімдесяти трьох листів. Хронологічно перший лист датовано 2 серпня 1962 року, а останній 25 березня 2007 року. Автор цього самобутнього епістолярю — видатний краєзнавець, літературознавець, письменник, видавець, громадський діяч Петро Ротач. Листи його адресовані двома людям — батькові й синові: лауреатові Національної премії України імені Тараса Шевченка Феодосію Роговому та письменникові, літературознавцеві, упорядникові численних книжок свого батька Юрієві Роговому.

Усього листів Петра Ротача опубліковано сто двадцять, із них до Феодосія Рогового — тридцять сім і до Юрія Рогового — вісімдесят три. Приводом до початку листування стало прохання Петра Ротача надіслати біографічну довідку до Словника “Літературна Полтавщина”, адже до цього його спонукала саме творчість Феодосія Рогового, бо дедалі частіше з’являються на сторінках газет і журналів його гуморески, статті, нариси. До того ж, як зауважує адресант, у його Словнику знаходять місце не лише члени Спілки письменників... Уже в наступному листі від 3 квітня 1963 року читає характерне для Петра Ротача одкровення: “...ставлення до моєї роботи полтавських діячів вам, я думаю, відоме. Тут видати не можна. А деінде не знаю...”. Подібні зізнання не є свідченням зневіри чи навіть відчаю талановитої особистості, а відбивають антигуманне ество тоталітарної системи, для якої Петро Ротач і Феодосій Роговий були завжди підозрілими, тому перебували під постійним наглядом каральних органів, бо в роки Другої світової війни загарбники силоміць вивезли їх на каторжні роботи до Німеччини.

На сторінках обласної газети “Зоря Полтавщини” з’явилася (16 січня 1970 р.) стаття зі зловісної назвою “Чортополох”, де автор продемонстрував справжній зразок викривально-звинувачувального доносу. Згадуючи каторжанські роки Петра Ротача, він зосереджувався на його тодішніх публікаціях, кваліфікуючи їх антирадянське спрямування. А його багатогранну й плідну літературну діяльність післявоєнних років характеризує тодішньою кримінальною термінологією, як, наприклад, “націоналістичне нутро”, “націоналістичне обличчя”, роблячи висновок, що “та-

ким творам не місце в радянській пресі, покликаний нести в маси сьйво ленінських ідей”.

Із того часу й аж до кінця вісімдесятих років жодна публікація Петра Ротача в Україні не була надрукована. Тому його листи до Феодосія Рогового варто розглядати насамперед як своєрідний вид епістолярної літературної критики, що була позбавлена ідеологічних догм соціалістичного реалізму.

Безперечно, що вдумливого читача й самобутнього літературознавця цікавила творчість Феодосія Рогового, творча доля якого складалася нелегко. Перша невеличка збірка “Провідини” вийшла 1973 року, та й то завдяки постійній допомозі Григора Тютюнника. Однак у видавництві “Молодь” її довго готували до друку (чотири роки), і в результаті редагування із майже двохсот сторінок машинопису залишилося близько п’ятдесяти.

У листі від 22 травня 1973 року Петро Ротач висловився у притаманній йому манері письма: подякував за книжечку, стримано сказав, що враження загалом добре, хоча й назвав два слабших оповідання, зазначивши, що одне з них є авторською спробою перевірити свої спроможності в галузі психологічної характеристики. Найголовніше полягало в загальній оцінці творчого доробку Феодосія Рогового: “Нарешті скажу: я в захопленні від таких речей, як “В об’їзд”, “Тодось”, “Поновини”. Ці оповідання виліплено в “тютюнниківській” майстерні. (Що не кажи, а це одна “школа”, і буду це твердити, якщо навіть суперечитимемо). Про мову нічого й казати — вона бездоганна.

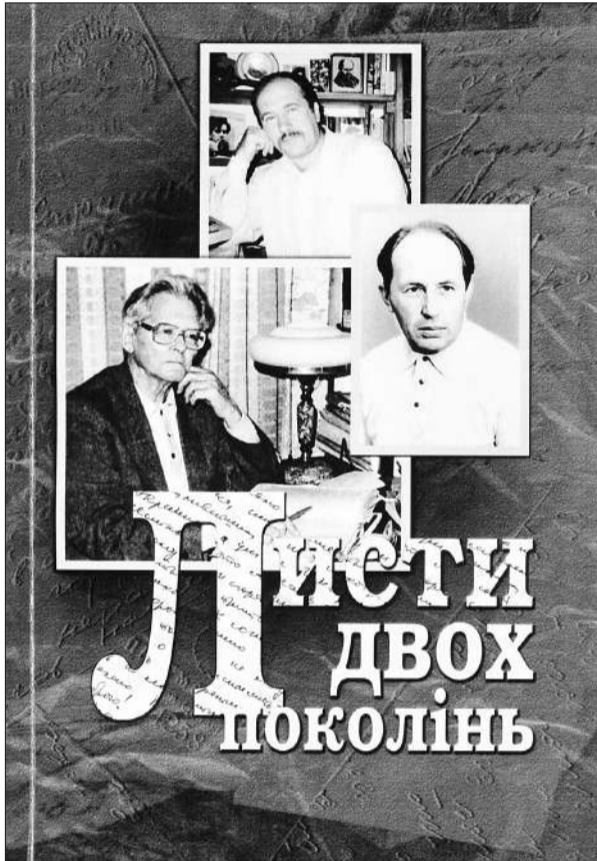
У твоїх оповіданнях відчувається добре знання матеріалу і любов до тих людей, про яких пишеш”.

Здавалось би, твердження щодо любові до людей не входить до літературознавчого дискурсу, однак саме ця ознака, напрочуд вдало визначена, і є основою таланту і Григора Тютюнника, і Феодосія Рогового.

Наступної книжки Ф. Роговому довелося чекати ще довше. Його перший роман “Свя-

то останнього млива” побачив світ 1982 року. Про багатолітні редакційні поневіряння (1974 року роман було завершено) одного з кращих прозаїків в усій українській літературі Юрій Роговий написав окреме дослідження “Довга дорога до “Свята” (Слово для Батька)” (2000 р.).

Зі своєю оцінкою не забарився і Петро Ротач. У листі від 31 жовтня 1982 року полтавський побратим захоплено ділився справжньою радістю від читання талановитого твору: “Скажу коротко: молодець ти! Тільки тепер стало мені ясно, чому ця книга така дорога тобі.

Я прочитав роман — весь від початку до кінця — невідривно... Окремі сторінки гідні бути названі класикою. [...] Книга написана рівно, розумно, сильно, мужньо, тепло. Рецензій ти прочитав на неї багато, ще прочитаєш у газетах і журналах. Дуже ясно пройшов рядом зі своїми героями автор з такою любов’ю до простої людини, що сіє хліб і вирощує худобу, з язичницькими схилиннями до природи, з любовним поглядом у минувшину. Багато страждань принесла тобі ця книга. Але частково ці страждання знайшли місце на її сторінках”.

Потім критики відзначають художні засоби образотворення національних характерів у романі “Свято останнього млива”. Од-

нак, читаючи лист, констатуємо, що одним із перших це й зробив Петро Ротач у епістолярній критиці: “Знаєш, мені особисто імпонує твоє ставлення до минулого нашого народу: доброзичлива оцінка того, що варте пам’яті і любові, заклик зберегти його і нести далі, в будучину.

Одним словом, написав хорошу, чесну, правдиву книгу”.

Особливо близьким і рідним серед письменників, чие коріння в полтавському краї, для Петра Ротача завжди був Григор Тютюнник, тому в його листах про творчість Григора Тютюнника говориться найбільше. Є і роздуми про книжки: “Чому б не видати цього прекрасного (я скажу — першокласного) письменника бодай у 2-х томах, видати в належному, гідному цієї прози художньому оформленні, а не в такому, як “Коріння”; або після виходу в світ книжки перекладів Василя Шукшина “Калина червона”: “...читаю його, і мені здається, що читаю Григора Тютюнника. Оце справжній переклад!”; і великий сум, коли Григора не стало; і певна розрада, що того, вже помертено, вшанували Шевченківською премією.

У листі від 5 грудня 1984 року Петро Ротач ділиться творчими планами: написати текстологічне дослідження про новелу Григора Тютюнника “Деревій”, якій, на його думку, передував етюд “Паливода”, однак не задовольнив автора, адже “він не міг вкласти в цей образок все, що мав на душі”. Цей задум був блискуче реалізований у статті “До висоти шедевр: “Григор Тютюнник: від етюд “Паливода” до новели “Деревій” (журнал “Українська мова і література в школі”. — 1989. — №4).

Так само уважно Петро Ротач перечитував кожний новий твір Феодосія Рогового, випишував із тексту справжні художні перлини, разом із тим висловлював побоювання, що роман “Поруки для батька” важко буде сприйматись, “не дійте до глибин душевних тим людям, хто не переживав ні голоду, ні арештів, ні кривд несправедливих”. А ще, знаючи рукопис, нарікав на редакторське і цензурне засилля, бо “...перестраховики видають з роману факти правди”.

В останньому листі від 14 вересня 1990 року знову зустрічаємо актуальні до цього часу роздуми про рівень читацької

культури, адже вдумливого читача треба виховати національною школою, якої ще нема, однак “письменникові гріх поступатись талантом перед недорозвинутим смаком якоїсь категорії читачів”.

Листування Петра Ротача з Юрієм Роговим розпочалося 8 листопада 1992 року, коли виникло бажання видати книжку спогадів про Феодосія Рогового. Батьків побратим, досвідчений літературознавець, не тільки схвалив задум, пообіцявши написати свій спогад, а й підтримував порадами. Уже в другому листі читаємо: “Я згадав про листи. Думаю, що до книжки спогадів про Ф. К. (тобто Феодосія Кириловича — прим. О. Н.) варто буде додати й кращі з його листів, які він писав до своїх друзів, людей, яких шанував...”.

Із роками їхнє епістолярне спілкування ставало дедалі ближчим, більш професійним, тобто літературознавчим, інколи вже й Петро Ротач радився з молодшим товаришем, навіть просив допомогти фактологічним матеріалом, як, наприклад, у написанні коментарів до листів Феодосія Рогового. На жаль, задумана книжка письменницьких листів до Петра Ротача, яка підтувалася у київському видавництві “Критика”, так і не побачила світ.

Особливо цінною є інформація про літературне життя рідного краю — Полтавщини, роздуми про творчі плани, а разом із тим і тривоги про матеріальні труднощі з виданням книжок, багато з яких писав десятиліттями. Найбільше тривожила Петра Ротача підготовка до друку найголовнішого видання його життя “Полтавської Шевченкіани”, тому в передостанньому листі від 7 березня 2007 року повідомляв, що сигнальний примірник Книги першої тримає в руках.

Останній лист датовано 25 березня 2007 року: “Я радію, коли читаю в листах, як віддано служите пам’яті Батька”.

Отож з’явилася ще одна книжка, підготовлена зусиллями Юрія Рогового, який, попри труднощі, повсякчас прагне, щоб творча спадщина його батька Феодосія Рогового, талановитого українського письменника, лауреата Шевченківської премії, була досліджена, підготовлена до друку й оприлюднена, як і все, що дотичне до неї.

Окрім того, він — автор самобутніх літературних творів, уже встиг видати кілька збірок поезії, що переважно мають форму японських віршів, однак містять у собі глибокий національний зміст, народжений рідним світовідчуттям, саме тим вічним духовним джерелом, яке живило творчість справжніх українців Феодосія Рогового і Петра Ротача.

Літературна премія в галузі критики імені О. І. Білецького

Літературна премія в галузі критики ім. О. І. Білецького (заснована 1972 року, носить ім’я О. Білецького з 1986 р.) є премією НСПУ та Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАНУ і покликана сприяти розвитку української літературної критики, посиленню її активності в дослідженні й висвітленні сучасного літературного процесу, його тенденцій, явищ і постатей. Премію присуджують щорічно за кращі праці різних жанрів у галузі літератур-

ної критики, враховуючи збірки статей і монографії.

Пропозиції щодо присудження літературно-критичної премії вносять редакції (редколегії) літературних, літературознавчих газет і журналів, інтернет-видань і культурологічних та громадсько-політичних часописів і тижневиків, які мають постійні розділи чи рубрики літературної критики. Згідно з новим пунктом статуту віднині члени журі (а всі вони лауреати Премії імені О. І. Білецького) можуть самі подавати кандидатури на премію.

Редакції (редколегії) відбирають кандидатури номінантів на основі річного (від І.Х. попереднього року до І.Х. поточного року) доробку свого видання і подають клопотання до 15 жовтня поточного року (разом із короткою довідкою-характеристикою критика та його доробку, зокрема за останній рік).

Журі премії (Голова журі — академік НАНУ В. Г. Дончик) обговорює подані кандидатури і таємним голосуванням обирає переможця.

Особі, якій присуджують Премію, вручають диплом та грошову винагороду. Вручення Премії відбувається (І.ХІ — день народження О. Білецького) в перші дні листопада почергово в НСПУ та Інституті літератури ім. Т. Г. Шевченка НАНУ в присутності літературознавців, письменників, представників ЗМІ.

Переможць вологошує коротку доповідь з актуального, на його погляд, питання сучасного літературного процесу.

До складу журі літературно-критичної премії в кількості 9

осіб входять лише критики й літературознавці, відзначені премією ім. О. І. Білецького. Положення про літературну премію ім. О. І. Білецького, ухвали журі Премії затверджують Президія НСПУ та Вчена рада Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАНУ.

Адреса для подань: Шпиталь Анатолій Григорович, секретар журі Премії ім. О. І. Білецького, Інститут літератури імені Т. Шевченка НАНУ, вул. Грушевського, 4, м. Київ, 01001.

Валентина ПОПЕЛЮШКА: «Для мене кухня — як майстерня творча»

Каша із сокири

*А зварю-но кашу із сокири,
Щоб вечеря вийшла не нудна.
Картоплин залишилось чотири,
Цибулинні сумно, бо одна.*

*У бульйоні з курячої спинки
Хай упріє мисочка піона.
Дрібно тру чотири картоплинки,
Капустину ріжу — запашна!*

*Згадую, колись моя бабуся
Ставила в чавунчику у піч
Страву цю, тому і не боюся
Рідних невдоволених облич.*

*А вони у мене — дуже ласі,
Як смакує — ляскіт із-за вух...
Бачу, кашка теж мені вдалася —
І сокиру з'їли, і обух.*

Може, це когось і здивує, та іноді я присвячую римовані рядочки одній зі своїх улюблених справ — кухарській. Коли готуєш для родини щось смачненьке, душа тішиться, співає, а часом і віршує. Ось і ода бабусиному капунякові так народилася, адже це саме його я “зашифрувала” в кулінарній загадці “Каша із сокири”.

Напевно, тоді, коли я, ще дівчача, була тільки на підхваті у справжньої майстрині кухні з великою пічкою та глиняними і чавунними горщиками, бабусі Оксени, народилася любов до української традиційної кухні. Лемішка, затірка, холодець, деруни, налисники, пироги, печеня, узвар, гадушки... А що вже казати про свіжину, розмаїття нехитрих, але таких смачних святкових страв.

“Хочеш пірижків з маком?” — запитувала звечора бабуся. А як можна такої смакоти не хотіти? “Ну, то лягай раніше спати, будитиму тебе вдосвіта терти мак”. Так само бувало, коли вранці треба наліпити вареників чи натерти картоплі на мою улюблену лемішку. Адже піч — то не газова плита, де будь-якої миті можна увімкнути конфорку чи духовку і приготувати, що хочеш. Піч топилася рано-вранці, і кожна страва “знала” свій час — там прогавити не дозволялося, бо страва або згорить, або ж не встигне дійти до готовності. Усі горщики, чавунчики бабуся чи мама заставляли в пічку зранку, а от діставали деякі з них аж в обід. Моя улюблена лемішка набиралася смаку вже тоді, коли я поверталася зі школи. Знаючи, що на обід буде моя улюблена страва, я не могла дочекатися кінця уроків і після їхнього закінчення мчала додому, немов на крилах, хоча школа і була далеенько від дому. Ця печеня з тертої, як на деруни, картоплі, до якої бабуся додавала яєць, молока, шкварок, встигала до обіду так розмілти, так упаритись та ще й оконтурились рум'яною скоринкою, що слинка так і котилася, поки бабуся насипала мою улюблену смакоту...

А глекич пареного молока! Хіба може зрівнятися куплене в магазині пряжене молоко з тим дивом, що манило тонким ароматом, коричневою шкіркою, яку ми з сестрами умудрялися ділити на трьох?

А спечений у печі хліб з суміші пшеничного та житнього борошна? То було справжнім таїнством — спостерігати, як, мов дорогоцінний скарб, пригортає до грудей кожну паляницю бабуся Оксена, як умиває, мов дитину, загортає в чистий

рушник, і хоч як просимо відрізати гарячу скоринку, щоб намастити смальцем чи домашнім маслечком, але не дозволяє: від гарячого хліба животи болітимуть, можуть і кишки завернутися...

О, як далеко у спогадах та золота мрійлива пора! Поманили з дитинства у далекі мандрівки шляхи в доросле життя. Нема давно на світі ні моєї вчительки життєвих премудрств бабусі Оксени, ні працюючої селянки матусі, але ж посяїли ними зернятка любові не висушили життєві вітри. Мабуть, від тих зерняток проросла і моя любов до кухарської справи. Немає у мене диво-пічки, в якій би півдня упрівали холодець чи печеня. Але є велике бажання нагодувати родину чимось рідним, від бабусі пізнаним, у душі збереженим. Роки, вже прожиті, не зміниш, сторінки життя не перепишеш. Але якби довелося знову починати життєвий шлях, я б наважилася обрати фах кухаря. Вважаю його одним із найбільш людинолюбних. Та доля склалася так, що хоча й маю дві вищі освіти — технічну та економічну, мені такі частенько саме кухарською справою доводиться заробляти на життя, організовуючи пікніки для туристів, гостей Закарпаття, де проживаю останні сім років. А позаду — і роки, прожиті в далекому Казахстані, і десять років у столиці. Отож з кухарських традицій кожного краю у скарбничку мого кулінарного досвіду впало щось цікаве і дуже смачне. Особливо розмаїття, різнобарвною виявилася закарпатська кухня, адже цей мальовничий край — багатонаціональний, отож кожна з народностей додала йому своїх самобутніх штрихів.

Люблю на кухні і поекспериментувати, поімпровізувати, створити власну авторську “кашу з сокири”. Буває, заглянеш у холодильник, а там — трохи гречаної каші, трохи овочевого рагу, трохи м'ясної підливи тощо. А родина у мене — чимала, тут “трохом” не відбудешся. Але ж і не викинеш залишки вчорашнього обіду чи вечері, бо не по-газдівські це, та й не по-людські. Трохи фантазії, і на сніданок народжуються смачні гречаники чи картопляники, “квасоляники” чи зрази. Найбільш вдалі експромти згодом стають “фірмовими рецептами”.

Авторські шедеври

*Коханий любить їх до пива,
Я — замість хліба до борщу.
— Ти де рецептик відхопила? —
Спитайте — скромно помовчу.*

*А потім випалю нескромно,
Що то — мій авторський рецепт,
Одна з десятка вдала проба,
Та зараз мова не про це.*

*Натерши павленого сиру,
Розмію дріжджі в молоці.
Давненько тіста не місила...
— Матусю, ти печеш млинці?*

*— Ні, будуть сирні витребеньки! —
Годину тісто підросте —
Його розкачую тоненько,
Заняття миле і просте.*

*Формую палички із тіста,
В олії смажу — і на стіл.
Заправлю борщ, і сядем їсти,
Чекати вже не маю сил...*

*А я іще й не встигла навіть
Обід подати для сім'ї —
Вже дітки з чаєм наминають
Шедеври авторські мої.*

А тепер — декілька улюблених рецептів.

Сирні палички

З вірша можна зрозуміти, що і як робити, щоб спекти цю смакоту. Ці “витребеньки” я печу доволі часто. Оскільки моя родина — непосидюча, частенько комусь з нас доводиться вирушати в дорогу, сирні палички я майже завжди печу на дорогу.

Ця страва — універсальна. Вона є гарним доповненням до перших страв замість хліба, можна її подавати і як друге до м'ясної, грибною або овочевою підливи. Смакуватиме і до чаю. А головне — мороки мало, недорого, а яка смакота! У мене вдома ці палички полюбують і дорослі, і дітлахи.

Нам знадобиться:

- ♦ сир твердий, можна ковбасний, можна навіть просто плавлений сир — 300 г;
- ♦ дріжджі пресовані — 25 г;
- ♦ тепла вода або молоко — 1 скл.;
- ♦ борошно пшеничне;
- ♦ сіль.

Спочатку розводимо дріжджі у теплій воді. Окремо у миску, в якій будемо замішувати тісто, тремо наш сир на крупну терку. Виливаємо до нього розведені дріжджі, додаємо 1 ч. л. солі. Борошно підсипаємо та підмішуємо поступово до того часу, поки тісто не перестане прилипати до рук.

Готове тісто ставимо на годину підходити. Я раджу вам будь-яке дріжджове тісто залишати для підростання в целофановому пакеті. Тоді воно не боїтиметься відчинених дверей чи вікон, тобто протягів, і буде гарненько та швиденько підростати, головне, щоб пакет був більшого розміру, ніж початковий об'єм тіста.

Коли тісто гарно підійшло, посипаємо борошном велику дошку та розкачуємо качалкою тісто до товщини 1 см та нарізаємо на смужечки шириною 1,5-2 см і довжиною 10 см (приблизно). Іноді я надаю цьому печиву іншої форми — розкачую круглий корж і розрізаю його по діаметру на 8 секторів. Утворюються чималі трикутники.

Розігріваємо на плиті сковорідку, наливши в неї багато олії, як на пончики. Смажимо теж так само, як пончики, перевертаючи, щоб підсмажились рівномірно.

Головне, щоб під час смаження поруч не крутились ваші домочадці, бо є реальна загроза, що ні до першого, ні на друге, ні до чаю ваших паличок не залишиться.

Як цю страву зробити більш корисною? Звичайно, якщо ви боретесь з зайвою вагою, сирні палички — не для вас. Якщо просто стараетесь харчуватись раціонально та дбаєте, щоб їжа була здоровою, ви все ж можете приготувати сирні палички, взявши якісний твердий сир, цілнозернове борошно та випікши палички в духовці, а не посмаживши в олії.

Лемішка

Хоча дядько Гугл описує страву з такою назвою зовсім інакше, та мені бабуся саме таку лемішку готувала. Таку і я готую дітям.

Почистити сиру картоплю і натерти на найдрібнішу тертку, як на деруни. На 1 кг картоплі додати в терту масу два сирі яйця, півсклянки молока, трохи шкварок, посолити та додати спеції за смаком. Гарно вимішати, вилити в глибоку форму для запікання і поставити в духовку при температурі 180 градусів на півгодини.

Я іноді готую цю страву у сковорідці, а не в духовці. Так виходить швидше, але треба постійно помішувати, щоб густа картопляна маса не підгоріла.

Готуючи лемішку, можете імпровізувати — додати грибочків, м'ясної чи овочевої засмажки, шматочків бекону тощо. Можна й сиру твердого натерти — страва заграє новими відтінками смаку. Страва ніжніша ніж деруни (особливо, якщо готувати в ду-

ховці, а якщо є можливість — і в печі), а також є гарніром, до якого можна подавати котлети, підливу тощо.

Гомбовці

*Вареники лівні — їм родина,
Бо це так само сирні колобки.
Сніданок повсякденний чи гостина —
Гомбовці я готую залюбки.*

*Додам до сиру яйця й дрібку солі,
Не борошна, а манної крупи,
Гарненько розмішаю, і на волі
Залишу, настоялося аби.*

*Сформую з тіста кульки невеличкі,
В підсоленій водичці покиплять.
Поддам на стіл — повеселять личка.
Сметана, цукор... тиша й благодать.*

Гомбовці — закарпатський аналог лівнівських вареників. Завдяки манній крупі вони не цупкі, а м'якенькі та ніжні. За смаком, можна тісто зробити і солодким. Я особисто роблю без цукру, а потім уже готів цукром посипаю. А “за сценарієм” їх треба ще й у мелених сухарях з білого хліба обвалити. Ду-у-уже смачно.

Отож на 1 кг кисломолочного сиру — 2 або 3 яйця (суттєво на результат не вплине), пів чайної ложки солі.

Манки орієнтовно 2 склянки. Тут треба дивитись у процесі, бо сир буває жирним чи сухим, отож слідкуємо, щоб тісто було і м'яким, і не липло. Я, доки не “подружила” з гомбовцями, під час вимішування тіста робила експериментальну кульку і варила її в маленькій каструлі. Якщо розварилася — підмішувала ще, бо коли манки забагато — вже не те, цупке. Ну і дати справді волю тісту хвилини на 15, щоб манка набухла.

Робимо кульки і варимо, як вареники, в підсоленій воді.

Але ж смачно! І мороки небагато. Поєднання знання і вподобання, здо-

бути ще в ранньому дитинстві, та кулінарні традиції краю, в якому вдалося побувати, в якому живу тепер, дещо цікавніше і з Інтернету дізнаючись, шоразу приступаю до приготування і буденного сніданку, і святкового обіду чи пікніка на лоні природи, у передчутті радісного таїнства. А вже

“Для мене кухня — як майстерня творча, Любов — найголовніша складова”.

Маю ще чималенько цікавинок, якими залюбки поділюся.

Маченка

Класичний український рецепт густої підливки — до вареників, налисників, галушок тощо. Назва цієї підливки походить від слова “вмочати”, бо саме так і роблять — вмочають у соус ту чи ту страву.

Може бути і солоня, і солодка маченка — залежно від того, що в неї вмочатимуть. Найпопулярніший рецепт маченки: Поріжте ріпчасту цибулю на дрібненькі

кубики, посоліть і покладіть на розігріту пательню з олійкою, щоб гарно засмажилася. Поки смажиться, розведіть у склянці молока столову ложку з горбиком борошна. Гарно вимішайте в однорідну масу. Можна додати улюблені спеції. Коли цибулька набуде золотистого кольору, вилийте на пательню, безперервно помішуючи, розведену молочно-борошняну суміш. Помішуйте, щоб борошно не збилося в грудочки.

При сучасних кухонних можливостях навіть згрудковану маченку можна врятувати, гарно збивши вже готову міксером. А наші бабусі міксером не мали — вони користувалися дерев’яними колотушками. То таке кухонне причадалля, виготовлене з міцної палички, що мала багато гілочок. Ті гілочки обрізалися, залишаючи на кінці палички невеличкі обручки (2—3 см). Отим “йоржиком” і розколювали на пательні під час приготування маченки.

Під час посту до вареників з картоплею чи капустою маченку заколювали не на молочі, а на воді.

Маченку можна готувати і м’ясу, і грибу. Для цього перед тим, як її заколювати, можна підсмажити на пательні невеличкі шматочки м’яса з цибулькою або ж грибів з цибулькою. Можете вигадати і власний рецепт.

До сирників, солодких налисників, вареників з вишнями чи солодким сиром можна приготувати солодку маченку — аналог заварного крему. Розтопивши в посудині, що не пригорає, шматочок вершкового масла, залийте, помішуючи, суміш зі склянки молока, двох ложок цукру та двох ложок без гірки борошна. Покращить смак такої маченки пачечка ванільного цукру. Можна ще додати какао, тоді отримаєте шоколадну маченку.

Затірка

Якщо маченка — від слова “вмочати”, то затірка — від “затирати”.

Затірка буває тільки солоня. Вона має значно гущішу консистенцію, ніж маченка, і використовується як начинка для пиріжків, пончиків чи солоних налисників.

Як і у випадку приготування маченки, спочатку потрібно підсмажити на пательні подрібнену цибулю (можна додати й інші улюблені овочі — натерту моркву, подрібнений солодкий перець тощо). Важливо, щоб

підсмажені овочі виділили достатньо рідини, щоб затірка вийшла не давкою. Насипте в суху мисочку чи тарілку трохи борошна і поволі, помішуючи, всипайте до підсмажених овочів. Кількість борошна визначається в процесі. Однак варто зважати, що приготовлена затірка буде загусати і після приготування. Тому в кінці смаження затірка повинна мати консистенцію густої сметани.

Метод затирання можна використовувати, коли приготовлена начинка для пиріжків вийшла занадто рідкою і розпливається. Тоді її можна нагріти на сковорідці і затерти борошном, яке вбере зайву вологу. (Наприклад, у смаженій капусті).

Як і у випадку з маченкою, затірка може бути приготовлена і на підсмаженому м’ясі чи грибах. Здавна, якщо то був не піст, додавали в затірку і шкварочок.

Локшина з млинців

З цією стравою доведеться трішки полопотатися, але буде така смакота!

Заколотіть тісто на млинці, тільки не солодке, а солоне, на яйцях і молоці, але без додавання цукру.

Спечіть млинці. Коли охолонуть, поріжте їх на тоненькі смужечки.

Складіть у горщик чи каструлю або казанок. Додайте зверху гарний шматок масла. Накрийте кришкою і поставте у витолену пічку або ж у не дуже гарячу духовку на півгодинку. За цей час локшина пропариться, увібравши в себе розтоплене маслечко.

Приготуйте свою улюблену підливку, соус чи маченку. Можна їсти таку локшинку і з топленим молочком.

Галушки

Коліс у селі не було макаронів чи вермішелі. Зате були інші смачні страви з борошна. Про локшинку з млинчиків ви вже знаєте. Іще одна смакота — галушки. Страва ця відома по всій Україні та за її межами. Тільки готують її по-різному.

Бабуся Улянка робить галушки так. Наливає в миску склянку теплої води, додає дрібку солі. Потім у чайній ложці оцту гасить дрібку соди. Якщо галушки готуються не в піст, то ще і яйце вбиває. І потім замішує на тій рідині тісто такої густини, як на вареники. Гарно вимішує і формує галушки. Спочатку вона скочує тоненьку ковбаску з тіста, а потім ріже її на невеличкі кружальця.

Головний секрет бабусі Улянки в тому, що спочатку вона галушки підсмажує в сковорідці з розігрітою олійкою. Після цього їх навіть можна й так їсти, як невеличкі коржички. Але то ще не є готова страва. Бабуся варить окріп чи овочевий бульйон. У киплячу рідину кидає галушки, поварить п’ять хвилин і виймає. То якщо готує галушки на гарнір. Якщо ж готує юшку з галушками, то в бульйоні й залишає. Вони у воді стають м’якенькими, але не розлазяться завдяки тому, що були попередньо підсмажені.

Галушки-гарнір — то теж смакота. Можна полити їх улюбленим соусом чи підливкою або ж вмочати в маченку.

Юрчиківі малюнки

Ольга ЯВОРСЬКА,
Львівщина

Юрчик любить малювати. Сяде за журнальний столик і творить дива. Малює осінь. Червлене листя закриває сонце, небо красується переливами розхристаних хмар, що переходять у червоні заграви на горизонті.

Кілька разів пробував малювати сонячну Італію, маму на березі моря, але в нього нічого не вийшло. Італійські краєвиди здаються несправжніми, а в мамі завжди сумні очі. Тоді Юрчик малює дощ. Небо плаче великими краплинами, що нагадують мамині сльози.

— А як намалювати біль? — задумується хлопчик. І не знає.

Посумувавши, малює улюблені мамині квіти: чорнобривці, жоржини, мальви. Кольорові метелики літають між квітами і хлопчиківі стає веселіше. Мама усміхненими очима дивиться на сонце, а в долонях у неї червоні ружі. А в кінці Юрчик малює дорогу. Ця дорога до Італії. Вона така довга, як від землі до неба...

* * *

— Юрчику, вставай, до школи запізнився, — тітка Настя розкрила хлопчика, що з головою пірнув під ковдру.

— А тато прийшов?

— Приходив десь уночі і пішов уже знову з дому. Твій тато, вибач на слові, розволочився до краю. Приходить серед ночі п’яний, не цікавиться, що і як ти робиш. Думає, що за ті сто доларів, які мама платить мені на місяць, я повинна все встигати. Ну, добре, обпираю вас, готую їжу, прибираю у кімнатах, але за уроки твої відповідати не буду. Ти знову вчора малював до ночі, а математики, мабуть, не розв’язав?

Юрчик не відізвався. Поснідавши, побіг до школи.

— Якщо даси списати математику, я намалюю тобі картину, — шепнув на вухо Візниковій Нелі.

Вона мовчки простягнула зошит з домашнім завданням.

— Коли моя мама приїде з Італії, я тобі гарний подарунок подарую, — сказав, повертаючи зошит.

— Може, приїде, а може, й ні. Кажуть, що там так гарно, що мами додому повертатися не хочуть. Однієї дівчинки мама поїхала, коли тій було чотири роки. Тепер її уже чотирнадцять, а мама ще не приїхала. Вона там заміж вийшла за італійця.

Юрчиківі ніби мову відібрало. Побіг на шкільне подвір’я, подивився на небо, а там у синій далечі дикі гуси летять.

Гуси, гуси, гусенята,

Візьміть мене на крилата...

Голосний дзвінок покликав хлопчика до класу.

Повернувшись додому, довго малював, а ввечері сів писати мамі листа:

“Люба мамочко!

У нас з татом усе добре. Тітка Настя варить їсти, пере і прасує білизну, прибирає кімнати, а ввечері йде до свого дому. Погані люди кажуть, що ти не повернешся з Італії, але я їм не вірю. Якщо в Італії є місяць, то подивися на нього о дев’ятій годині, а я тут дивитися буду. Я намалював тобі свою вишеньку, над якою цвіте зорями високе небо. А це я хотів між небом і землею вітер намалювати, але не вмів. Ми у школі склали оповідання “Моя мама”, я отримав десять балів.

Мамочко, тепер вечори такі довгі, тому мені так сумно. Влітку було веселіше. Вчителька обіцяла організувати виставку моїх малюнків. Тата ще немає. Тітка Настя залишила вечерю і пішла спати. Може, ти спиш, бо вже пізно, десята година?

Я зараз виконаю завдання з математики, а потім докінчу малюнок. Я намалював ялинку, калину у Україну. На малюнку ще витьохкують солов’ї, але їх не чути. Тепер осінь, а я малюю літо, бо хочу, щоб світ був сонячним.

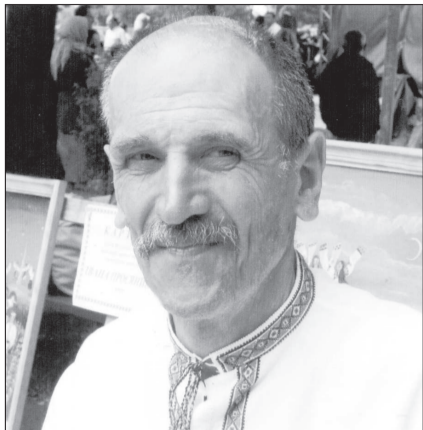
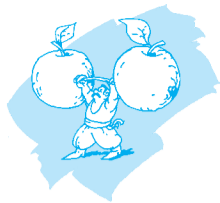
Люба мамочко, дуже тебе люблю. Коли ти зателефонувала мені до школи, я був найщасливішим хлопчиком на світі. Телефонуй мені ще багато разів. Цілую тебе і обіймаю. Твій Юрчик”.

Згорнувши листа вчетверто, поклав на столі.

— Про те, що батько приходить пізно і майже завжди п’яний, мама не мусить знати. Покладова Марійка казала, що він із Перуцькою Леською любить, але я в це не вірю. Приїде мама, і тато Леську забуде.

Юрчик розв’язав задачу з математики, написав вправу з української мови. Годинник вибив дванадцятю годину, а тата все ще не було. Ліг у своє ліжечко, наклався з головою. Засинаючи, думав про майбутній малюнок. Уява творила вечірне небо, Великий Віз і блакитну печаль маминих очей.

Іван ПРОСЯНИК,
зелейник

Продовження.
Початок у ч. 14—19 за 2017

“Ніколи не кланяйся
“Золотій орді”!
Солодкий її кумис,
та тяжке похмілля!”
Батько

Подорожник великий

Plantago major. Народні назви: семисилець, семижильник, припутник, бабка велика, ранник, поріжник, Божий слід.

Тато не раз говорив: “Хочеш очистити душу — глянь у дитинство!” Аж тепер, із висоти років, дозрів до цієї мудрості. Уроки отой шибайголовської, пастушої пори цілющим джерелом поять й очищають душу. І пам’ятки, знакові на все життя. Пожував бабку, перед цим обмивши її, лапасту, в сім жил долоньку, приклав на забойну — й до вечора затихло. Адже подорожник має надзвичайно потужні знезаражуючі, заживляючі, знеболюючі, кровоспинні якості. Він чудово гамає печію, незамінний при захворюванні стравоходу (анацидний гастрит) із зниженою кислотністю, шлунково-кишкових недужах. При колітах, виразках шлунку та дванадцятипалої кишки застосовують насіння. Воно ж найліпший в’язучий засіб. І найліпші ліки при безплідді. А зелене листя зменшує вміст холестерину в крові. І ще

Лік на весь вік

— семижилець, так величали рослину тато, єдина з рослин, що лікує рак легень, не кажучи вже про інші захворювання дихальних шляхів. Воістину Божий слід на землі нашій.

Атрофічний гастрит із пониженою, звичайною кислотністю. Спастичний коліт. Тато радили півкілограма поміного, просушеного листа подорожника-бабки закласти в чисту, без лушпавок (іржі) каструлю, пересипавши шарами цукром. Цукор засипати товсто й згори. Накрити кришкою. Настояти два тижні в темнім, прохолоднім місці. Відцідити, добре відтиснути. Зберігати в холоді. Вживати по 2 ст. л. на чверть склянки відстояної холодної води двічі в день за 30 хв. до їжі протягом місяця. Місяць — перерва, й повторити. Тато радили цей припис і в початковім часі виразки шлунку: натщесерце сік подорожника, а ввечері, перед сном, сік кропиви, через дві години по їжі. По десертній ложці.

Астма бронхіальна. Взяти по склянці соку подорожника, каланхоє та меду. Добре перемішати. Вживати по 1 ст. л. тричі в день до їжі. Або ж: 100 г пелюсток троянди, 500 г тертого гарбуза, 5—7 покритих листків подорожника, 3 ст. л. меду, 1 л сухого вина. Добре перемішати. Довести до кипіння. Настояти добу. Вживати по 1 ст. л. 5—6 разів на день. Або ж: взяти по склянці соку подорожника, каланхоє, меду. Розмішати. Настояти тиждень. Вживати по 1 ст. л. тричі в день до їжі.

Безпліддя. Тато радили на зростаючій місяці назбирати насіння подорожника-бабки й одразу ж розпочати лікування. 1 ст. л. насіння разом із відвійками (без гори, вшерточку по вінця) залити 1 склянкою води, добре гарячої (десь 70°C). Витримати 20 хв. Далі підкип’ятити на слабенькому вогні до 5 хв. Насто-

яти годину під вовняною хусткою. Вживати по 1 ст. л. тричі на день 7 тижнів. Зберігати в холодильнику. Або ж: взяти по 1 ст. л. квітів липи, гадючника, конюшини червоної лугової, залити 1 л окропу. Настояти вкнутаним до повного охолодження (але не менше двох годин). Процідити. Вживати по 1 ст. л. двічі на день за 30 хв. до їжі. Або ж: 10 сухих листочків шавлії лікарської залити літром окропу. Настояти вкнутаним до охолодження. Вживати по 1 ст. л. тричі на день до їжі. Або ж: півлітра бджолиного меду, 100 г насіння кропу, по 50 г насіння анісу, свіжого стебла селери, кропиви (верхівки з насінням). Зерно добре перемолоти, перетовкти зелень, змішати з медом. Настояти тиждень. Вживати по 3 ст. л. знадіб’я тричі на день до їжі. Або ж: 100 г часнику звичайного. Потовкти головки дерев’яною товчачкою й залити 0,5 л 60 % спирту (міцної очищеної горілки). Настояти 18 днів. Вживати по пів чайної ложки ранком і ввечері.

Віддавна, з часів Київської Русі, при цій тяжкій недугі жінки приносили жертву старій дуплавій липі, що уособлювала Богиню Ляду, або ж вербі, бо на вітах її в Саду Бусаду — Ірїю Небесному коливалося душі немовлят. Дупло обпинали нововиштим рушником, до середини клали коров’яче молозиво, й палко прохали Ладоньку дати жоні усладоньку. Вдома ж така молодиця насамоті, на молодіку, до палаючої печі, ставши перед нею навколішки, промовляла: “Як ти, Бабусенько, глиняная, Матінко целяная, випускаєш дим неврєдим, так щоб і я, донька Твоя, через ворітця злюбної дитятко на світ випустила! РОДУ від роду честь і хвала, а Тобі, Матіночко, славонька!”

Ще донедавна молодичкам, що прагли завагітніти, бабусі настійно радили молитися домашній худібчині, яка затіліла: “У кобили — лошатко! У коровиці — телятко! У

козиці — козятко! Хай же й у мене, РОДе-красний, буде дитятко! Як місяць прибуває, так хай і мій живіт приростає! Слава Тобі! Слава Тобі! Слава Тобі! Слава!”

На сировій же ниточці вагітній бажано б носити не хрестика, а залізного ключика з дірочкою у відмикалі. Тоді і тяж, і пологи пройдуть легко.

Застереження. Вагітній жінці вкрай забороняється носити спідниці вище коліна, показувати велелюддю пупа, дивитися на калік, лихословити. Бути заздрісною, скупною, брехливою, лінькуватою, нехлюєю — передається новонародженому.

Подорожник оздоровлює всі внутрішні органи.

Геморой. Грубо перемолоти 1 ст. л. подорожникового зерна. Висипати в 100 мл теплої переваре-

ної води, розколоти і одразу ж випити. Й запити склянкою такої ж води. Раз на день. Бажано ввечері. Час лікування — три тижні.

Збальорення тіла. Подорожник, рум’янець, нагідки, валер’яна, ягоди шипшини (полупані), листя брусниці, цмин пішаний — 50:100:30:50:50:100:50 грамів. Добре перемішати. Дві ст. л. на 600 мл окропу. Настояти ніч. Вживати по 3/4 склянки з ложечкою (десертна) соку свіжого лимона, тричі на день за 15 хв. до їжі. Цей дивовижний настій покращує діяльність всього тіла: чистить судини, виводить холестеринові бляшки, покращує пам’ять, слух, захисні сили подвоює. Зникає шум у вухах, а також паразити з шлунку.

Далі буде.

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

Будьмо разом!
ПЕРЕДПЛАТА—2018
15 вересня стартує передплата на 2018 рік
на періодичні видання за друкованим
Каталогом видань України «Преса поштою».
Поштовий індекс — 30617.

 <p>Засновник: Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка Реєстраційне свідоцтво КВ № 4066 від 02.03.2000 р.</p> <p>Шеф-редактор Павло МОВЧАН</p>	<p>Головний редактор Любов ГОЛОТА</p> <p>Редколегія Любов ГОЛОТА (голова), Ярема ГОЯН, Павло МОВЧАН, Олександр ПОНОМАРІВ, Іван ЮЩУК</p> <p>Заступник головного редактора з виробничих питань Наталія СКРИННИК 278-01-30 (тел/факс)</p>	<p>Відповідальний секретар Ірина ШЕВЧУК</p> <p>Відділ просвітницької роботи Надія КИР’ЯН</p> <p>Відділ культури Едуард ОВЧАРЕНКО</p> <p>Відділ коректури Тетяна ЩЕРБАК Ірина СТЕЛЬМАХ</p> <p>Комп’ютерна верстка Ірина ШЕВЧУК Володимир ЖИГУН</p> <p>Інтернет-редактор 279-39-55</p>	<p>Черговий редактор Едуард ОВЧАРЕНКО</p> <p>Бухгалтерія 279-41-46</p> <p>Адреса редакції: вул. Хрещатик, 10-Б, м. Київ, 01001</p> <p>E-mail: slovo_prosvity@ukr.net http://slovoprosvity.org http://prosvitanews.org.ua</p> <p>Надруковано в ТОВ «Інтерекспресдрук», вул. Сім’ї Сосніних, 3.</p> <p>Загальний наклад у вересні — 15 200</p> <p>Листування з читачами — тільки на сторінках газети.</p>	<p>Відповідальність за достовірність інформації несуть автори. Редакція залишає за собою право редагування та скорочення текстів. Редакція не завжди поділяє погляди своїх авторів. При використанні наших публікацій посилання на «Слово Просвіти» обов’язкове.</p> <p>Індекс газети «Слово Просвіти» — 30617</p>
	<p>4 820095 780016</p>			